

~~cortorum, indkaldte hertil den galliske landdag, holdt for-
hør i anledning af Senonernes og Carnuternes opstand,
dømte hovedmanden Acco til døden og lod ham på gam-
melromersk vis henrette. Flere andre flygtede af frygt for
at blive dømt, og de blev erklæret fredløse. Han lagde der-
efter to legioner i vinterkvarter hos Trevererne, to hos
Lingonerne, de øvrige seks i Agedincum hos Senonerne,
og efter at have ordnet hærens kornforsyning rejste han,
som han plejede, til Italien for at holde retsmøder.~~

Gajus Julius Caesar:

"Gallerkrigen"

overs. af Bo Grønbech (1967)

7. BOG

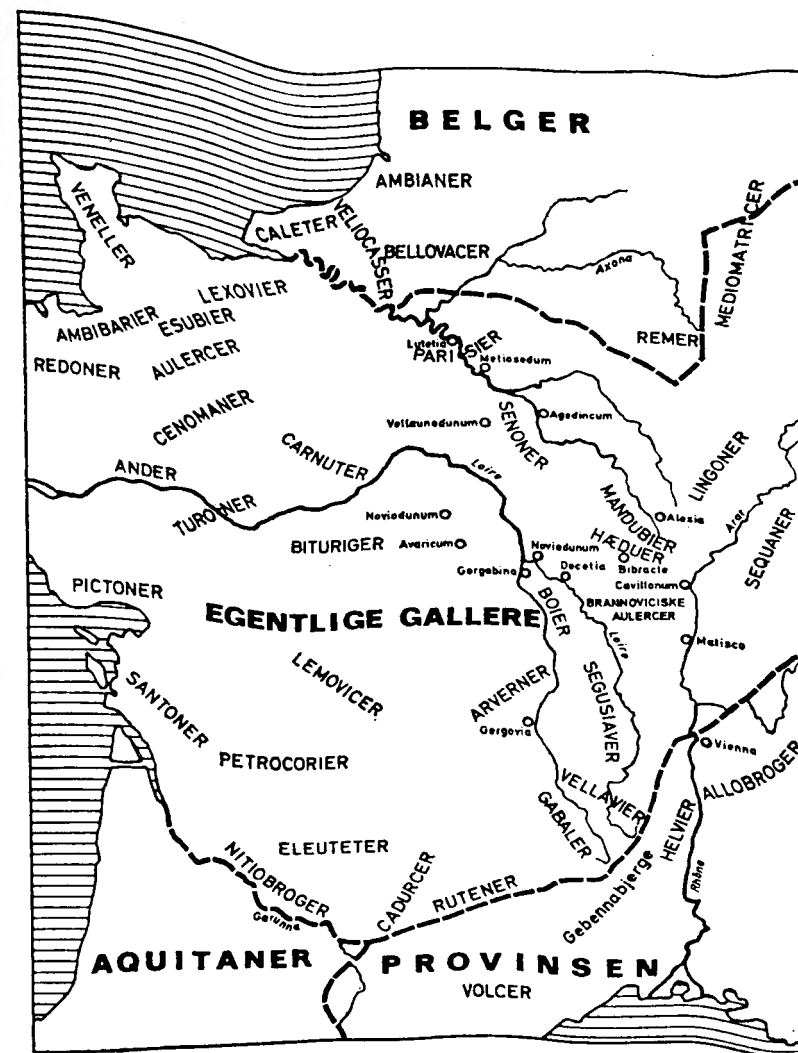
1. Da der nu var ro i Gallien, drog Cæsar, som han havde bestemt, til Italien for at holde retsmøder. Der hørte han om drabet på Clodius og desuden om senatsbeslutningen, ifølge hvilken alle de yngre årgange i Italien omgående skulle mobiliseres. Han begyndte straks indkaldelsen af mandskabet i hele sin provins. Efterretningen om disse begivenheder nåede snart til den transalpiske provins og satte en strøm af rygter i gang. Man påstod i Gallien, at Cæsar – hvad der under de givne forhold også var sandsynligt nok – blev holdt tilbage af urolighederne i hovedstaden og ikke kunne komme til hæren, så længe den politiske situation var så alvorlig. Forbitrelsen over, at Gallien var kommet under romersk herredømme, havde allerede længe ulmet blandt Gallerne, og de begyndte nu mere og mere åbenlyst at tale om oprør. De galliske stormænd samledes til møder i afsides skovegne, og der kom harmen over Accos henrettelse kraftigt til orde; man fremhævede, at som det var gået ham, kunne det gå dem alle; der lød bitre klager over den skæbne der var overgået Gallien; der rejstes krav om, at der skulle udloves store belønninger til dem der ville begynde kampen og sætte livet ind på at skaffe Gallien friheden. Frem for alt hævdede man nødvendigheden af, at Cæsar blev afskåret fra at komme i forbindelse med sin hær, før de hemmelige planer blev kendt; det ville være let nok at hindre ham i det, fordi legionerne i feltherrens fravær ikke vovede at forlade vinterkvarteret og feltherren ikke kunne nå frem til legionerne uden en stærk eskorte; endelig var det dog bedre for galliske stormænd – hævdedes det – at falde i kampen

end at svigte deres gamle ry som krigere og give afkald på den frihed forfædrene havde givet dem i arv.

2. Efter lange forhandlinger erklærede til sidst Carnuterne, at de ville vove hvad som helst for Gallernes fælles sag, og lovede at være de første der rejste oprørsfanen. Af hensyn til hemmeligholdelsen af planerne var det umuligt i øjeblikket at sikre aftalen ved udveksling af gidsler, og derfor forlangte Carnuterne, at de andre skulle aflægge deres helligste ed på ikke at lade dem i stikken, når krigen brød løs; de skulle sværge ved de sammenstillede standarter – det er den stærkest forpligtende ceremoni de kender. Alle brød ud i lovtaler over Carnuterne, samtlige tilstedeværende aflagde ed, tidspunktet for krigens begyndelse blev bestemt, og så drog de hver til sit.

3. Da tiden var inde, stormede Carnuterne under ledelse af Cotuatus og Conconnetodumnus, to politiske eventyrene, Cenabum, dræbte alle de der boende romerske forretningsmænd – deriblandt C. Fufius Cita, en anset romersk ridder, som af Cæsar var blevet udnævnt til chef for kornforsyningen – og plyndrede deres ejendom. Rygtet om, hvad der var sket, var snart ude over hele Gallien. Thi når der sker en eller anden opsigtsvækkende begivenhed, bliver meddelelsen om den råbt ud over marker og landsbyer; de som hører den, lader den på samme måde gå videre til deres naboer. Således gik det også her. Meddelelsen om det, der var sket i Cenabum ved solopgang, nåede allerede før første nattevagt var forbi, frem til Arvernernes land, og det er en afstand på omkring 160 mil.

4. Ligesom de andre stormænd havde gjort før stormen på Cenabum, sammenkaldte her den unge Vercingetorix sine klienter. Han var en af Arvernernes mægtigste mænd, søn af Celtillus, som i sin tid havde været hele Galliens

Skuepladsen for kampene år 52 f.Chr.

leder, men som havde forsøgt også at skaffe sig kongeværdigheden og derfor var blevet henrettet af sine landsmænd. Det var let for Vercingetorix at opflamme sine egne folk. Da hans oprørsplaner blev kendt, greb alle Arvernerne imidlertid til våben. Han mødte modstand hos sin farbroder Gobannitio og de andre stormænd, der mente, at foretagendet var for risikabelt; han blev jaget ud af Gergovia, men opgav dog ikke sine planer. Ude på landet samlede han alle mulige fattige og mislykkede eksistenser om sig, og med deres hjælp lagde han pres på alle dem af sine landsmænd han kom i forbindelse med, og fik dem over på sin side; han opfordrede dem til kamp for Galliens frihed; til sidst havde han så mange med sig, at han kunne forjage dem der kort tid før havde forjaget ham. Hans tilhængere gav ham kongetitel. Han sendte delegationer ud i alle retninger og besvor alle om at stå ved deres løfter. Snart sluttede Senonerne, Parisierne, Pictonerne, Cadurcerne, Turonerne, Aulercerne, Lemovicerne, Anderne og alle de andre folk, der boede ved havet, sig til ham; alle var enige om at give ham overkommandoen. Så snart han havde fået denne myndighed, pålagde han alle disse stater at stille gidsler; han beordrede troppekontingenter af nærmere bestemt størrelse sendt til ham straks; han bestemte, hvor stor krigsudrustning hver enkelt stat skulle skaffe til veje og inden for hvilken frist; først og fremmest ønskede han rytteri. Hans ledelse forenede nøjagtig planlægning med ubønhørlig strengthed. Hårde straffe ramte dem der tøvede; de som gjorde sig skyldige i større forseelser, blev straffet med tortur og med døden på bålet; i mindre alvorlige tilfælde fik de ørerne skåret af og det ene øje stukket ud og blev derefter sendt hjem til skræk og advarsel for andre.

5. Med disse hårdhændede metoder fik han hurtigt samlet en hær og sendte derefter Cadurceren Lucterius, en mand der ikke kendte til frygt eller skrupler, af sted med en del af tropperne til Rutenerne; selv drog han mod Biturigerne. Da han nærmede sig, sendte Biturigerne bud til Hæduerne, under hvis beskyttelse de stod, og bad om hjælp til at standse fjenden. Efter at have rådført sig med de legater Cæsar havde efterladt ved hæren, sendte Hæduerne både rytter- og infanteristyrker til hjælp. De kom imidlertid ikke længere end til Loirefloden, der danner grænsen mellem Bituriger og Hæduer; der ventede de nogle dage, men vovede ikke at gå over, og så vendte de hjem igen. Til vore legater forklarede de, at de ikke havde turdet stole på Biturigerne, som – efter hvad de havde hørt – var blevet enige med Arvernerne om at overfalde dem, når de var kommet over floden. Om det var den egentlige grund eller om der foreligger forræderi fra deres side, tør jeg ikke afgøre. Da de havde trukket sig tilbage, sluttede Biturigerne sig straks til Arvernerne.

6. Om disse begivenheder fik Cæsar underretning, mens han var i Italien, og da han forstod, at situationen i hovedstaden ved Cn. Pompejus' energiske indsats nu var bragt under kontrol, rejste han til Det fjernere Gallien. Ved sin ankomst hertil stod han over for den store vanskelighed at finde ud af, hvordan han skulle komme i kontakt med sin hær. Hvis han dirigerede legionerne ned til den sydlige provins, var det klart, at de undervejs ville blive nødt til at slå med fjenderne uden hans personlige ledelse; hvis han selv forsøgte at komme op til hæren, måtte han se i øjnene, at hans liv ikke var sikkert noget sted, ikke engang hos de folk der endnu syntes at holde sig udenfor oprørsbevægelsen.

7. I mellemtiden havde Cadurceren Lucterius fået Ruterne til at slutte sig til Arvernerne. Han rejste videre til Nitiobrogerne og Gabalerne, fik gidsler begge steder og forsøgte nu med sine efterhånden ret betydelige styrker at gøre et rask indfald i Provinsen i retning mod Narbo. Ved efterretningen om det satte Cæsar alt andet til side og drog til Narbo. Her satte han mod i de nervøse soldater, lagde besætninger ud i landet hos de Rutener der boede indenfor Provinsen, hos de arecomikiske Volcer, hos Tolosaterne og omkring Narbo, med andre ord på alle de udsatte punkter; en del af provinsstyrkerne samt de forstærkninger han havde haft med fra Italien, kommanderede han til Helviernes land, der ligger ved grænsen til Arvernerne.

8. Da det var gjort og Lucterius standset og tvunget til tilbagetog (han mente det var for risikabelt at trænge ind i et område, hvor der lå romerske besætninger), drog Cæsar til Helviernes land. Gebennabjergene ligger som en høj barriere, der skiller Arvernernes område fra Helvierne, og nu i årets koldeste måned syntes de enorme sne-masser at gøre enhver passage umulig. Men soldaterne sled og svedte og fik gravet sig vej gennem sneen (den var seks fod dyb), og således nåede Cæsar til Arvernernes grænse. De blev fuldstændig overrumplede ved hans tilsyn-
nekomst, fordi de regnede sig for dækkede af Gebennabjergene mod ethvert angreb og det aldrig var sket før, at nogen, end ikke en enkelt mand, havde kunnet komme frem ad bjergstierne på denne årstid. Cæsar gav sine ryttere ordre til at ride ud i landet på kryds og tværs og sprede så meget skræk og panik som muligt. Rygter og efterretninger om, hvad der var sket, nåede snart Vercingetorix; alle Arvernerne stimlede skrækslagne sammen om

ham og besvor ham om at gøre noget for at hindre fjenden i at plyndre og ødelægge deres land, så meget mere som han kunne se, at de var ene om at bære krigens ulykker. Han bøjede sig for deres indtrængende opfordringer, brød op fra Biturigerne og drog ned mod Arvernernes land.

9. Cæsar, der havde forudset, at Vercingetorix ville reagere på den måde, blev hvor han var, i to dage og forlod derefter hæren under foregivende af, at han ville skaffe forstærkninger og rytteri; inden afrejsen overdrog han den unge Brutus kommandoen over tropperne; han pålagde ham at sende rytterafdelinger ud over hele landet, så langt omkring som muligt; selv lovede han, at han ville gøre hvad han kunne, for at være tilbage inden tre dage. Derefter tog han afsted og nåede i ilmarch til Vienna, før nogen af hans folk havde ventet det. Hertil havde han nemlig for længe siden sendt en gruppe ryttere. De var friske og udhvilede, og med dem drog han, uden at standse hverken dag eller nat, gennem Hæduernes land til Lingonerne, hvor to legioner lå i vinterkvarter; hans hensigt var at komme Hæduernes eventuelle mordplaner i forkøbet. Da han var nået frem, sendte han bud til de andre legioner og fik dem samlet, før Arvernerne kunne få meddelelse om hans ankomst til hæren. Da Vercingetorix endelig fik det at vide, førte han sine styrker tilbage til Biturigerne, drog videre derfra og gav sig til at belejre Gorgobina, en by der tilhørte de Boier, Cæsar havde overvundet i Helvetierkrigen og gjort til vasaller af Hæduerne.

10. Dette stillede Cæsar overfor en vanskelig afgørelse: hvis han resten af vinteren lod legionerne ligge stille på samme sted og Hæduernes vasaller imens blev tvunget til overgivelse, måtte han frygte, at samtlige galliske folk vil-

le falde fra og gå over til fjenden, fordi de så, at han var ude af stand til at beskytte sine forbundsfæller; og hvis han førte sine styrker ud tidligere, risikerede han at få besvær med korntilførslerne på grund af transportforholdene. Han kom til det resultat, at det dog var bedre at tage alle vanskelighederne end at tåle denne ydmygelse og derved forskertse alle sine forbundsfællers sympati. Han opfordrede derfor Hæduerne til at skaffe proviant, sendte bud til Boierne, at han var på vej, at de skulle forblive loyale og holde ud med godt mod. Han lod to legioner og hele hærens træn blive i Agedincum og marcherede så af sted i retning af Gorgobina.

11. Han ville ikke risikere at have nogen fjender i ryggen der kunne genere korntilførslerne, og da han næste dag nåede frem til Senonerbyen Vellaunodunum, begyndte han straks belejringen; han opkastede belejringsvolde, og i løbet af to dage var byen indesluttet; den tredje dag kom der gesandter ud for at tilbyde overgivelse; han gav dem ordre til at samle våbnene, bringe alle heste ud til ham og stille 600 gidsler. Til at sørge for at ordrerne blev udført, efterlod han legaten C. Trebonius. Selv drog han mod Carnuternes by Cenabum. Indbyggerne her havde først nu fået efterretning om belejringen af Vellaunodunum, og da de regnede med, at den ville trække ud et stykke tid, var de i gang med at udruste en undsætningsstyrke. På to dage nåede Cæsar frem. Han slog lejr foran byen, men da det var sent på dagen, ventede han med angrebet og gav blot soldaterne de nødvendige instrukser; da der fra Cenabum var bro over Loire-floden, var han bange for, at indbyggerne skulle forsøge at slippe ud af byen om natten, og lod derfor to legioner ligge i beredskab. Kort før midnat forlod Cenabenserne i al stilhed byen og begyndte

at gå over floden. Cæsar fik melding om det af sine recognosceringspatruljer, udkommanderede de to legioner der havde ordre til at holde sig parate, lod dem sætte ild på byportene og rykke ind i byen; så godt som alle fjender blev fanget, fordi broen og vejene var for smalle til at den talrige befolkning kunne slippe væk så hurtigt. Han lod byen plyndre og sætte i brand, skænkede soldaterne byttet, førte hæren over Loire og nåede frem til Biturigernes land.

12. Da Vercingetorix hørte, at Cæsar nærmede sig, opgav han belejringen af Gorgobina og drog ham i møde. Cæsar var standset for at angribe Noviodunum, en biturigisk by han var kommet til på vejen sydpå. Da der kom gesandter ud for at bede ham skåne byen, krævede han våbnene samlet, hestene ført ud og gidsler udleveret; han ønskede her at handle med den samme hurtighed der havde givet så gode resultater andetsteds. En del af gidslerne var allerede kommet og de andre foranstaltninger i gang, centurionerne og en mindre gruppe soldater var sendt ind i byen for at få fat i våbnene og hestene, da man i det fjerne observerede de fjendtlige ryttere, Vercingetorix' fortrop. Så snart byfolkene så dem og forstod, at undsætning var på vej, greb de under høje skrig til våben, lukkede portene og stimlede sammen på murene. Centurionerne inde i byen mærkede på Gallernes adfærd, at der var noget galt, de skyndte sig til byportene og holdt med dragne sværd passagen fri, indtil de havde fået alle deres folk velholdne ud.

13. Cæsar lod sit rytteri rykke ud og gå til angreb; da de ikke kunne klare sig, sendte han 400 germanske ryttere, som han havde haft med sig fra krigens begyndelse, af sted til undsætning. Dem kunne Gallerne ikke stå sig

imod, de blev kastet på flugt og trak sig med store tab tilbage til hovedstyrken. Da deres angreb var knust, tabte byfolkene modet igen, greb dem de mente havde ophidset dem til at genoptage kampen, udleverede dem til Cæsar og overgav sig. Da det var ordnet, drog Cæsar mod Avaricum, Biturigernes største og stærkest befæstede by, der lå i et meget frugtbart distrikt; besættelsen af denne by regnede han med ville sikre ham herredømmet over alle Biturigerne.

14. Efter denne række af bagslag – Vellaunodunum, Cenabum, Noviodunum – sammenkaldte Vercingetorix sine tilhængere. Han gjorde det klart for dem, at krigen nu måtte føres på en helt anden måde end før; det gjaldt om med alle midler at spærre Romerne adgangen til foder og proviant. Det ville ikke volde nogen vanskeligheder, da de selv havde nok af rytteri og årstiden desuden begunstigede denne strategi: foder kunne man ikke tage på markerne, det måtte hentes ude omkring på de enkelte bøndergårde; fjenderne måtte da sprede sig i mindre grupper, som de galliske ryttere kunne gøre det af med dag for dag. Og desuden, hvis man ville redde livet, måtte hver enkelt være beredt til at ofre sin ejendom; landsbyer og gårde måtte brændes af på de strækninger, hvor man kunne regne med at Romerne ville fouragere. Selv havde de rigelige forråd; de hvis land blev gjort til krigsskueplads, kunne få hjælp fra de andre. Romerne derimod ville enten komme til at dø af sult i deres lejr eller blive tvunget til at foretage livsfarlige ekspeditioner ud i landet. Endvidere skulle man sætte ild på alle de byer der ikke var absolut sikrede ved stærk befæstning eller særlig gunstig beliggenhed; ellers risikerede man, at Gallerne ville bruge dem som tilflugtssteder for at slippe for at slås, og at Romerne her ville ha-

ve let adgang til at hente forsyninger og bytte. Disse forholdsregler kunne forekomme strenge og ubarmhjertige, men alternativet måtte dog forekomme langt værre: at børn og hustruer blev slæbt bort som slaver, de selv slået ihjel – de besejredes uundgåelige lod.

15. Alle bifaldt hans forslag, og på een dag blev mere end 20 biturigiske byer sat i brand; overalt så man vældige ildskær; skønt alle var fortvivlede over det, fandt de dog trøst i overbevisningen om, at sejren var så godt som sikker, og at de snart ville få alt det tilbage de nu havde mistet. Ved de ovenomtalte forhandlinger blev det også drøftet, om Avaricum skulle sættes i brand eller forsvares. Biturigerne kastede sig for de andre Galleres fødder og bøn-faldt dem om ikke at tvinge dem til med egne hænder at sætte ild på den by der måske var den skønneste i hele Gallien, og som var deres lands sikreste værn og prægtigste smykke; de sagde, at dens beliggenhed gjorde den let at forsvare, fordi den på næsten alle sider var omgivet af flod og sump og man kun kunne komme dertil ad een vej, der endda var meget smal. De andre gav efter for Biturigernes ønske. Vercingetorix var først imod det, men lod sig til sidst bevæge af deres bønner og af den almindelige sympati Biturigerne havde i hæren. En styrke af særlig egnede folk blev udtaget til forsvaret af byen.

16. Vercingetorix fulgte efter Cæsar i korte dagsmarcher og valgte til lejrplads et punkt der var vel beskyttet af sump og skov og som lå 16 mil fra Avaricum. Der holdt han sig ved en regelmæssig recognosceringstjeneste time for time underrettet om, hvad der skete ved Avaricum, og ud fra disse oplysninger ledede han operationerne. Han holdt øje med alle vore ekspeditioner efter foder og proviant og lod sine folk angribe de spredte grupper der var

nødt til at vove sig ud på det åbne land. Det skabte betydelige vanskeligheder for vore soldater, skønt de iagttog alle tænkelige forsigtighedsregler og drog ud på skiftende tider og ad forskellige veje.

17. Cæsar rejste sin lejr på den side af byen, hvor floden og sumpene gav plads for en smal passage, som ovenfor omtalt, og begyndte arbejdet med at anlægge en angrebsvold, at føre skærm tage frem og rejse to angrebstårne; at lægge vold omkring hele byen lod sig på grund af terræforholdene ikke gøre. Han opfordrede gang på gang Boierne og Hæduerne til at sende korn; men de sidstnævnte var ikke meget ivrige og ydede ham kun ringe hjælp, de andre var et lille og ubetydeligt folk med små ressourcer, som de hurtigt brugte op selv. På grund af Boiernes fattigdom, Hæduernes ligegyldighed og nedbrændingen af bøndergårdene ude omkring kom hæren i meget alvorlige vanskeligheder med kornforsyningen. Så galt var det, at soldaterne mange dage igennem stod uden korn og var nødt til at stille den værste sult med kvæg de måtte hente i landsbyer langt fra lejren. Trods dette hørte man blandt soldaterne ikke en klage og ikke et ord der kunne krænke Romerfolkets værdighed eller mindet om legionernes tidligere sejre. Ja, når Cæsar talte med soldaterne under deres arbejde ved skanserne og sagde, at han ville opgive belejringen, hvis de ikke kunne holde deres afsavn ud, protesterede de alle sammen og sagde, at de i den tid, de havde tjent under ham, aldrig havde svigtet i nogen kamp og aldrig givet op, når de var begyndt på noget; de ville betragte det som en skam, hvis de opgav den påbegyndte belejring; hellere tålte de alskens nød og elendighed end de lod de romerske borgere i Cenabum, ofrene for Gallernes lumskede overfald, være uhævnede. Soldaterne bad centurionerne

og militærtribunerne meddele Cæsar dette på alles vegne. 18. Belejringstårnene var allerede blevet rykket et stykke frem mod bymuren, da Cæsar af fangerne hørte, at fodetret var sluppet op for Vercingetorix, og at han havde flyttet sin lejr nærmede ned mod Avaricum og selv var rykket ud med rytteriet og det letbevæbnede infanteri, der sædvanligvis kæmpede mellem rytterne, for at lægge baghold der hvor han regnede med at vore folk den næste dag ville komme for at fouragere. Da Cæsar fik det at vide, brød han i al stilhed op ved midnat og nåede ved solopgang til fjendens lejr. Deres rekognosceringsfolk observerede snart hans ankomst, Gallerne skjulte deres vogne og træn i skovtykningen og stillede deres tropper op på et åbent højdedrag. Ved meldingen om det gav Cæsar soldaterne ordre til hurtigt at samle oppakningen og gøre sig parat til kamp.

19. Højdedragets sider skrånede jævnt, men var næsten hele vejen rundt omgivet af sumptet terræn, der var vanskeligt at passere, selvom det kun var 50 passus bredt. Gallerne havde afbrudt alle broer; de regnede med de fordelte terrænet gav dem, og blev i deres stilling på højdedraget; alle vadesteder var mandstærkt besat, således at de enkelte posteringer var fordelt efter folkeslag. Hvis Romerne skulle forsøge at forcere moradset, ville de galliske styrker hurtigt kunne kaste sig over dem oppefra, inden de var nået op på tørt land. En tilskuer der så, hvor nær modstanderne var hinanden, måtte få det indtryk, at Gallerne var parate til en kamp på nogenlunde lige vilkår, men hvis han gjorde sig klart, hvor ulige partiet i virkeligheden var, ville han forstå, at Gallernes kamplyst var tom parade. De romerske soldater var oprørte over, at fjenden på så kort afstand ganske roligt kunne stå og se på dem, og for-

langte højlydt at få signal til kamp, men Cæsar forestillede dem, at en eventuel sejr ville koste dem dyrt, og at mange tapre kammerater uundgåeligt ville sætte livet til ved den. Han tilføjede, at når han nu så dem beredte til at ofre hvad som helst for hans ære, så måtte han fælde en hård dom over sig selv, hvis han var mere optaget af at sikre sin egen berømmelse end sine soldaters liv og velfærd. Med disse ord beroligede han stemningen, og samme dag førte han soldaterne tilbage til lejren, hvor han fortsatte forberedelserne til at storme Avaricum.

20. Da Vercingetorix kom tilbage, blev han beskyldt for forræderi, fordi han havde flyttet lejren nærmere Romerne, – fordi han var draget bort med hele rytteriet, – fordi han havde ladet store styrker være uden ledelse og givet Romerne chancen for at rykke mod dem så hurtigt; det var et tilfælde der så ud som en tanke, antydedes det – han ville nok hellere have kongemagten i Gallien af Cæsars nåde end med sine landsmænd bag sig.

Som svar på disse anklager sagde Vercingetorix: Når han havde flyttet lejren, var det fordi foderforsyningen svigtede – de havde jo også selv opfordret ham til det; – når han var rykket nærmere Romerne, var det fordi den nye stilling efter hans overbevisning var let at forsvare; – og hvad rytterne angik, var deres tilstedeværelse mindre nødvendig i det sumpede terræn end der hvor han havde ført dem hen; – når han havde forladt lejren uden at overlade kommandoen til nogen anden, var det med velberåd hu: han ville hindre, at krigerne i deres iver tvang en eventuel stedfortræder til at lade dem rykke ud mod fjenden – han så godt, at de ikke havde megen udholdenhed, og at de på grund af denne svaghed allesammen var ivrige efter, at der skulle ske noget. Hvis det var tilfældigt at Ro-

merne var kommet, måtte man takke skæbnen, i modsat fald være taknemmelig mod den der havde fået dem til det; for nu havde Gallerne fra deres højtliggende stilling fået lejlighed til at konstatere, hvor få Romerne var – og hvor lidet modige, siden de så ynkeligt var vendt tilbage til deres lejr uden at vove sig i kamp. Han selv havde intet som helst ønske om, ved en lumpen underhåndsaftale med Cæsar at skaffe sig magten i Gallien; den kunne han få ved at vinde sejr i krigen, den sejr der jo allerede var så godt som sikret. Nej, magten brød han sig ikke om, hvis han skulle modtage den af deres hånd som en æresbevisning og de ikke ønskede at betragte ham som deres befrier. »For at I skal forstå, at der er sandhed i mine ord,« sagde han, »så skal I høre, hvad de romerske soldater siger.« Han lod nogle slaver føre frem, som var blevet fanget et par dage før under fouragering og var blevet sultet og mishandlet på det forfærdeligste. De var i forvejen blevet instrueret om, hvad de skulle sige, og de fortalte nu, at de var legionssoldater, der var listet ud af lejren for at se, om de kunne finde noget korn eller kvæg ude på markerne til at stille deres sult med; hele hæren led nød, ingen havde kræfter til at tåle belejringsarbejdets anstrengelser mere; derfor havde feltherren bestemt, at hvis ikke de kom nogen vegne med belejringen, ville han bryde op med hæren om tre dage. »Dette,« sagde Vercingetorix, »skylder I mig, som I anklager for forræderi, og hvem I kan takke for, at I nu ser den store og sejrrige hær hærget af sult, uden at det har kostet jer så meget som en dråbe blod; det er mig der har sørget for, at intet folk vil tage imod den, når den nu snart på æreløst tilbagetog forsøger at finde et tilflugtssted.«

21. Alle brød nu ud i høje råb og larmede med deres vå-

ben, som Gallerne plejer at gøre, når de vil give en taler deres bifald: Vercingetorix var Galliens største feltherre, hans loyalitet var hævet over enhver tvivl, bedre strateg fandtes ikke – sådan lød det fra alle sider. Man vedtog, at 10.000 udvalgte folk skulle sendes Avaricum til undsætning ud fra den betragtning at det var for risikabelt at lade hele Galliens skæbne bero på Biturigerne alene; man var meget vel klar over, at krigens udfald afhang af, om de kunne holde byen.

22. Overfor vore soldaters enestående tapperhed opbød forsvarerne hele deres opfindsomhed – Gallerne er som bekendt et meget begavet folk, der har en overordentlig evne til at efterligne det de ser hos andre, og udnytte det på deres egen måde. Ved Avaricum kastede de slynger ud, opfangede de romerske stormhager og hev dem op over muren ved hjælp af et hejseværk, og angrebsvolden fik de til at synke sammen ved at grave minegange ind under den – det er en kunst de er mestre i, fordi der i deres land er store jernminer og de derfor er fortrolige med al slags mineteknik. På hele muren havde de rejst tårne, der havde flere brædegulve over hinanden, og som var beskyttet med skind og huder. Desuden foretog de ustandselig udfald, både dag og nat, og forsøgte at sætte ild på træværket i angrebsvolden, eller de angreb soldaterne under deres arbejde, og efterhånden som vor angrebsvold blev bygget højere og angrebstårnene derved løftet tilsvarende højere til vejrs, satte Gallerne nye etager på deres, så at disse aldrig var lavere end vore, og de gravede ned til de minegange Romerne forsøgte at føre frem til bymuren, smed spidse, ildhærdede tømmerstokke, kogende beg og svære klippestykker ned i hullerne og sinkede på den måde belejringsarbejdet.

23. De galliske mure er næsten altid bygget på følgende måde: Lange, lige bjælker anbringes på jorden i to fods afstand fra hinanden på tværs af murens længderetning. De fæstes sammen på murens inderside, og mellem dem lægges udadtil svære sten, bag dem rigelig ballast. Når disse bjælker er anbragt og føjet sammen, lægges der en anden række ovenpå nøjagtig på samme måde, men blot forskudt i forhold til nederste række; bjælkerne holdes på plads af de mellemliggende sten. Således bygges muren op, indtil den har nået den nødvendige højde. Med deres alternerende bjælker og sten, der ligger præcis på linje, ser disse mure ganske godt ud, og dertil er de meget praktiske, idet stenene yder forsvar mod ild, tømmeret mod stormbukken (bjælkerne holdes i reglen sammen på indersiden med 40 fod lange tømmerstokke og kan derfor hverken knækkes eller bringes ud af plads).*)

24. Til trods for at soldaterne måtte kæmpe med alle de ovennævnte vanskeligheder og desuden blev sinket af vedvarende kulde og regn, lykkedes det dem dog til sidst ved 25 dages uafbrudt slid at få bygget en angrebsvold, der var 330 fod bred og 80 høj. Den var efterhånden nået næsten frem til bymuren. Cæsar plejede at være ude om natten for at opmuntre soldaterne ved arbejdet, så at ingen tid gik til spilde, og så håndte det engang kort før tredje nattevagt, at der blev observeret røg ved angrebsvolden. Fjenderne var kommet igennem en minegang og havde sat ild på; samtidig lød der råb fra hele bymuren, og fra de to porte der lå på hver sin side af angrebstårnene, forsøgte de at gøre et udfald. Andre kastede fakler og tørt træ oppe

* Oversættelsen af dette kapitel er et af mange forsøg på at bringe mening i en text der i overleveringen er uklar. Man har med rette tvivlet på, at dette parti stammer fra Cæsars hånd. (O.A.)

fra muren ned på volden, beg og andet letfængeligt, der kunne få ilden til at blusse, blev hældt ned, og det var næsten umuligt at overse, hvor man først skulle sætte ind, og hvad der skulle gøres. Da Cæsar imidlertid – som sædvanlig – havde stationeret to legioner på vagt foran lejren, og da endnu flere arbejdede på skift ved angrebsvolden, var der øjeblikkelig nogle der kunne rykke ud og opfange angrebet, medens andre rullede tårnene tilbage og ryddede en del af angrebsvolden til side for at begrænse ilden i træværket. Samtidig strømmede der folk ud fra lejren for at slukke.

25. Natten igennem blev der kæmpet over hele linjen. Fjenderne fik stadig nyt håb om at vinde kampen; de kunne se, at skærmtagene ved tårnene var brændt, og at soldaterne ikke kunne foretage sig noget uden denne beskyttelse, og stadig kom der forstærkninger; alle Gallerne var overbevist om, at deres lands skæbne afhang af disse korte øjeblikke. Midt under kampen indtraf der en bemærkelsesværdig episode, som jeg synes fortjener at huskes (jeg var selv vidne til den). En Galler stod foran byporten og kastede klumper af talg og beg, der blev rakt ham af de andre, ned i ilden lige overfor et af tårnene; han blev ramt i højre side af et skud fra en af kastemaskinerne og sank død om. En af de nærmeststående skrævede over hans lig og fortsatte hans arbejde; også han blev dræbt af et skud og på samme måde en tredje og en fjerde; men forsvarerne holdt ud på denne post, lige indtil ilden i angrebsvolden var slukket, Gallerne drevet tilbage på alle punkter og kampen forbi.

26. Da Gallerne nu havde prøvet alt og intet var lykkedes for dem, vedtog de dagen efter at rømme byen, hvad Vercingetorix allerede før havde rådet til og nu til sidst ud-

stedte befaling om. De ville gøre forsøg på det om natten og håbede at kunne gennemføre det uden større tab af mandskab, idet der ikke var ret langt til Vercingetorix' lejr og det vidtstrakte sumpterræn ville sinke Romerne under forfølgelsen. De natlige forberedelser var allerede i fuld gang, da byens kvinder pludselig kom styrtende ud på gaderne, grædende kastede sig for deres mænds fødder og ved alle guder besvor dem om ikke at svigte deres kære: hverken kvinder eller børn havde kræfter til at tåle flugtens anstrengelser, og de ville blive hjælpeløse ofre for fjendens grusomhed. Men da de så, at mændene holdt fast ved deres forsæt – når det gælder livet, er angsten i reglen større end medlidenheden – begyndte de at skrigе og råbe for at røbe flugtforsøget til Romerne. Gallerne blev nu alvorligt bange for, at det romerske rytteri ville spærre dem vejen, og opgav deres planer.

27. Den næste dag havde Cæsar ført belejringstårnene frem og gjort de planlagte belejringsarbejder færdige, og da det samtidig begyndte at regne stærkt, fik han den idé, at det dårlige vejr kunne udnyttes til at gøre et kup – han havde lagt mærke til at Gallerne var temmelig skødesløse med at holde vagt på muren. Han lod sine folk tage det med ro ved arbejdet og gav de fornødne instrukser. Da legionerne var parate til at gå i kamp, holdt han en kort tale til dem og sagde, at nu gjaldt det at vinde den sejr de så ærligt havde fortjent ved alle deres anstrengelser; han udlovede belønninger til dem der først kom op på muren, og så gav han signal til angreb. I samme nu stormede soldaterne frem over en bred front, og snart strømmede de ind over bymuren.

28. De overrumplede fjender, som, før de vidste af det, var drevet ned fra muren og tårnene, tog opstilling i tætte

formationer på torvet og de andre åbne pladser, fast besluttede på at tage imod Romerne, hvor de kom, og kæmpe til det sidste. Men da de så, at ingen kom ned i byen, og at Romerne i stedet spredte sig hele vejen langs muren, blev de bange for at blive afskåret fra enhver mulighed for at slippe væk, og så smed de våbnene og styrtede i vildt løb af sted til de fjerneste dele af byen. Der blev en del af dem hugget ned under forsøget på at komme ud af de trange porte; de der allerede var sluppet ud af byen, blev et let bytte for rytterne. Plyndring var der ingen af vore soldater der tænkte på; de befandt sig i en sådan op-hidselse, både over myrderierne i Cenabum og på grund af belejringens strabadser og afsavn, at de ikke skånede hverken gamle eller kvinder eller børn. Kort fortalt, af hele befolkningen, som har været på omkring 40.000 var der knap 800 der undslap til Vercingetorix' lejr – det var dem der havde kastet sig ud af byen, så snart de hørte de første råb ved angrebets begyndelse. Vercingetorix, der frygtede de uberegnelige sympatitilkendegivelser i lejren, når flygtningene strømmede ind, havde i forvejen sendt sine pålideligste folk og desuden førerne for de enkelte staters troppekontingenter af sted langt ud på vejene for at møde de flygtende, så de kunne blive delt op i mindre grupper og bragt ind i lejren og der ført hen til deres respektive stammefrænder. På den måde kom de endelig langt ud på natten i sikkerhed.

29. Dagen efter sammenkaldte Vercingetorix alle førerne, beroligede dem og opfordrede dem til ikke at tabe modet og lade sig slå ud af nederlaget. Det var ikke i åben kamp, sagde han, at Romerne havde sejret, det var ikke på grund af deres tapperhed, men ved et kup og desuden ved deres dygtighed i belejringsteknik, og i disse henseender havde

Gallerne jo selv betydelig erfaring. Hvis nogen ventede altid at have held med sig, når de var i krig, så tog de fejl. Han havde selv hele tiden modsat sig, at Avaricum blev forsvaret, det vidste de godt alle sammen; det var Biturigernes manglende forudseenhed og de andres altfor store eftergivenhed der var skyld i det hårde slag der havde ramt dem. Men det skulle han hurtigt finde midler til at råde bod på. Thi de stater der ikke havde sluttet sig til ham, dem skulle han nok sørge for at få med i koalitionen; alle de galliske folk skulle samles om eet og samme mål, og deres enige vilje ville den ganske verden ikke kunne stå sig imod; en sådan koalition var han godt på vej til at skabe. Foreløbig mente han det i alles interesse rimeligt at forlange af dem, at de befæstede lejren, så at de ikke risikerede at blive overrasket af angreb fra fjenden.

30. Disse betragtninger faldt i god jord hos Gallerne, ikke mindst fordi han selv ikke et øjeblik havde tabt modet, da lykken svigtede dem, ikke havde lukket sig inde i sit telt og ikke gemt sig for sine folk; alle var enige om, at han så længere og bedømte situationen bedre end de andre, siden han fra første færd, inden der var sket noget som helst, havde holdt på, at Avaricum skulle sættes i brand, og sidenhen at byen skulle rømmes. Medens uheld ellers skader en feltherres autoritet, så voksede tværtimod nu efter nederlaget respekten for Vercingetorix dag for dag. Hans forsikringer gav dem samtidig håb om, at de andre stater ville slutte sig til dem; og det var nu, at Gallerne indførte den skik at befæste deres lejre. Stemningen var så ophidset, at selv de lidet udholdende Gallere syntes, at de måtte bære alle de byrder der blev lagt på dem.

31. Som han havde lovet, gjorde Vercingetorix sig også store anstrengelser for at få de andre stater med i kampen,

og forsøgte med gaver og løfter at overtale deres ledende mænd. Til den sidstnævnte opgave udvalgte han folk der havde særlige muligheder for at gøre indtryk, dem der forstod at belægge deres ord eller som kunne benytte sig af personlige forbindelser. Han skaffede våben og klæder til dem der var kommet tilbage til lejren fra Avaricum; for at erstatte tabet af mandskab pålagde han de enkelte stater at stille nye styrker af nærmere bestemt størrelse og lade dem føre til lejren inden en bestemt frist, og han udstedte ordre om, at man skulle få fat i alt hvad der var af bueskytter – og dem er der tusinder af i Gallien – og sende dem til ham. På den måde fik han hurtigt fyldt rækkerne ud igen. Teutomatus, Ollovicos søn, der var konge over Nitiobrogerne, og hvis fader af vort senat havde fået hæderstitlen »Ven af Romerfolket«, var i mellemtiden indtruffet hos Vercingetorix med en betydelig styrke af ryttere, dels fra hans eget land, dels lejetropper fra Aquitanien.

32. I Avaricum faldt enorme forråd af korn og andre fornødenheder i Cæsars hænder, og han blev der nogle dage for at lade hæren hvile ud efter alle strabadser og afsavn. Vinteren var nu næsten forbi, det var den rette årstid til at føre krig, og Cæsar havde også besluttet at rykke mod fjenden, for at prøve om han kunne lokke ham ud af sum-pene og skovene eller måske indeslutte ham der hvor han var. Da kom der til ham en delegation af fornemme Hæduere for at bede ham intervenere i deres land øjeblikkeligt; situationen var kritisk, sagde de, for medens det altid før havde været skik og brug at vælge een mand til regent og overdrage ham kongemagten for et år ad gangen, var der nu to der havde taget magten, og begge påstod de sig lovligt valgt. Den ene var Convictolitavis, en indflydelses-

rig ung adelig, den anden, der hed Cotus, tilhørte en af de ældste slægter og var selv en overordentlig mægtig mand med vidtforgrene familieforbindelser; hans broder Valetiacus havde året før beklædt det omtalte høje embede. Hele landet var under våben; senatet var delt, folket var delt, de to mænd havde hver sin del af folket bag sig. Hvis denne strid fik lov at fortsætte, ville der blive borgerkrig. Kun Cæsars diplomatiske erfaring og personlige autoritet kunne hindre den.

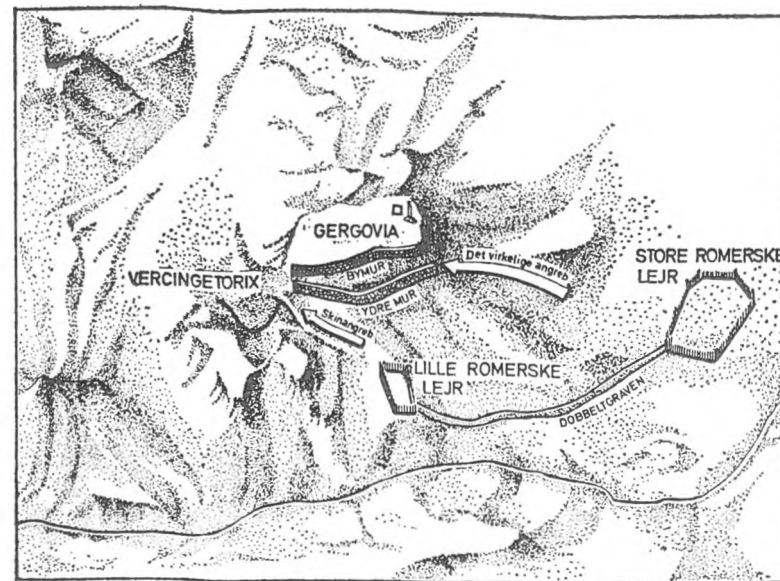
33. Skønt Cæsar mente det betænkeligt at indstille operationerne og slippe kontakten med fjenden, vidste han dog særdeles vel, hvor store vanskeligheder partistridigheder kan føre med sig; han turde ikke risikere, at denne betydelige stat, der stod i så nært forhold til Romerfolket, og som han selv altid havde støttet og overøst med æresbevisninger, blev skueplads for voldshandlinger og slagsmål, og at det svageste parti da måske søgte hjælp hos Vercingetorix. Han mente derfor, at denne sag måtte gå forud for alt andet, og da det ifølge hæduisk lov var øvrigheden forbudt at forlade landet og han ønskede at vise, at han respekterede lov og ret, besluttede han at drage til Hæduernes land. Han stævnedes hele senatet og desuden de stridende parter til møde i Decetia. Da næsten alle de ledende mænd var kommet, fik han at vide, at loven ikke tillod to personer af samme slægt at blive valgt til embedsmænd, så længe begge var i live, de måtte end ikke sidde i senatet sammen; og da Cæsar desuden hørte, at Cotus var blevet udråbt til vergobret*) af sin broder med støtte af nogle få tilhængere, der hemmeligt var blevet indkaldt til møde på et andet sted og på et andet tidspunkt end et valg ifølge loven skulle og burde afholdes, tvang han Cotus til at ned-

* Se side 24.

lægge sit embede og lod Convictolitavis beholde sin myndighed – med fuld ret, idet han var valgt på præsteskabets ansvar, som det var skik og brug, når det foregående års øvrighed var gået af, inden en ny var udpeget.

34. Efter denne afgørelse opfordrede Cæsar Hæduerne til at glemme al strid og bitterhed, sætte alt andet til side og gøre en alvorlig indsats i krigen, endvidere at tænke på de belønninger der kunne blive dem til del, når oprøret var nedkæmpet, samt omgående at sende ham hele deres rytteri og 10.000 mand infanteri. Derefter delte han sin hær i to dele: fire legioner, som skulle sendes mod Senonerne og Parisierne, overlod han Labienus, seks førte han selv ind i Arvernerlandet op langs Elaverfloden til Gergovia; en del af rytteriet lod han Labienus få, resten beholdt han selv. Da Vercingetorix hørte, hvad der var sket, lod han alle broer over floden afbryde og begyndte at rykke frem langs den modsatte bred.

35. De to hære kunne se hinanden tværs over floden og opslug deres lejr lige overfor hinanden; Vercingetorix havde vagtposter ude, for at Romerne ikke skulle slå bro og føre deres styrker over. Elaver plejer man ikke at kunne vade over før om efteråret, og Cæsar var derfor med god grund ængstelig for at floden skulle hindre hans operationer størstedelen af sommeren. For at undgå denne prekære situation slog han lejr i skovene lige over for en af de broer som Vercingetorix havde ladet bryde af, og næste dag blev han der i al stilhed med to legioner. Resten af hæren sendte han videre med hele trænet i en formation som gav indtryk af, at alle legionerne var med. De fik ordre til at rykke frem så langt som muligt, og da han af tiden på dagen kunne regne ud, at de havde rejst lejren, gik han i gang med at bygge en bro på pælene fra den

Gergovia med de galliske og romerske stillinger

gamle, som stod endnu. Arbejdet var snart færdigt, de to legioner blev ført over, en fordelagtig lejrplads blev fundet, og så kaldte han de andre styrker tilbage. Da Vercingetorix hørte det, skyndte han sig at drage videre i store dagsmarcher for ikke at blive tvunget til at kæmpe under forhold der ikke passede ham.

36. Cæsar nåede i løbet af fem dage frem til Gergovia. Efter en mindre ryttertræfning undersøgte han nøje byens beliggenhed – den lå meget højt og var fra alle sider vanskelig at komme op til. Han opgav at tage den med storm og gjorde sig samtidig klart, at det ikke kunne nytte at begynde en belejring, før kornforsyningen var i orden. Vercingetorix havde slået lejr nærved byen og omkring sit eget hovedkvarter grupperet de enkelte staters styrker med korte indbyrdes mellemrum, således at alle de højeste punkter på Gergovias bjergås, så langt øjet rakte, var be-

sat; det var et frygtindgydende skue. Vercingetorix havde dannet et krigsråd af stormænd han havde udvalgt fra de enkelte stater, og dem samlede han til møde hver morgen ved solopgang, enten for at give meddelelser eller udstede ordrer angående dagens operationer. Han lod sjældent en dag gå uden at sende rytteriet, kombineret med afdelinger af bueskytter, ud at slås; han ville prøve sine folks kampiver og tapperhed. Udfor byen, omtrent ved foden af bjergåsen, men lidt for sig, lå der et mindre højdedrag, der med sine skrænter ned til alle sider gav fortræffelige forsvarsmuligheder. Hvis vore folk beherskede den, ville de efter al sandsynlighed kunne afskære fjenderne fra hele deres vandforsyning og desuden vanskeliggøre deres fouragering. Her havde fjenden imidlertid lagt en ret stærk besætning. Ikke des mindre rykkede Cæsar i al stilhed ud om natten, og før der kunne komme hjælp fra byen, havde han drevet den galliske besætning ned fra højden og erobret dens stillinger. Her lagde han to legioner, og fra deres lejr ned til hovedlejren lod han anlægge en 12 fod bred dobbeltgrav, så at soldaterne kunne færdes mellem de to lejre, også enkeltvis, uden at risikere pludselig at blive overfaldet af fjenderne.

37. Mens alt dette foregik ved Gergovia, havde Hædueren Convictolitavis, hvem Cæsar, som omtalt, havde tilkendt regeringsmagten, ladet sig bestikke af Arvernerne. Han samlede en gruppe unge adelige, af hvilke de fornemste var Litaviccus og hans brødre. De gaver han havde modtaget, delte han med dem og mindede dem samtidig om, at de var født som frie mænd, og at magten tilkom dem. Den hæduiske stat var den eneste, sagde han, der stod i vejen for Gallernes definitive sejr; det var alene Hæduernes indflydelse der holdt de andre tilbage; hvis de, Hæduerne, gik

over til den anden side, ville Romerne ikke mere kunne klare sig i Gallien. Det var rigtigt nok, at han fra Cæsar havde modtaget en ikke ringe begunstigelse, men den havde dog egentlig blot skaffet ham hans ret; Galliens frihed betød trods alt mere for ham end andre hensyn. Og forresten, hvorfor skulle Hæduerne bede Cæsar afgøre, hvad der var lov og ret hos dem? Hvorfor ikke omvendt: lade Hæduerne afgøre romerske anliggender? De unge adelsmænd lod sig snart rive med, både af hans ord og af begejstringen over Vercingetorix' gaver. De tilbød endda at stille sig i spidsen for oprøret, det gjaldt blot om at finde den rette fremgangsmåde, for de var ikke sikre på, at deres landsmænd ville gå med uden videre. Det blev vedtaget at overdrage Litaviccus kommandoen over de 10.000 mand der skulle sendes som forstærkning til Romerne, og lade hans brødre drage i forvejen så hurtigt de kunne. De aftalte, hvad der ellers skulle gøres og hvordan.

38. Litaviccus overtog kommandoen over hæren, men da han var ca. 30 mil fra Gergovia, standsede han pludselig marchen, sammenkaldte soldaterne, brød ud i gråd og sagde til dem: »Hvad er det vi er på vej til? Hele vort rytteri, alle vore adelsmænd er dræbt. To af vore ypperste mænd, Eporedorix og Viridomarus, er af Romerne blevet beskyldt for forræderi og henrettet sammen med de andre uden at have fået lov at forsvare sig. Det kan I få bekræftet af disse mænd, som selv kommer direkte derfra og kun med nød og næppe har undgået samme skæbne. Jeg kan ikke selv holde ud at fortælle, hvad der er sket – mine brødre og mine andre slægtninge er alle blevet hugget ned.« Han havde i forvejen instrueret et par af sine folk om, hvad de skulle sige, og de blev nu ført frem. De gentog for alle soldaterne, hvad Litaviccus havde sagt: at

Hæduernes ryttere var blevet hugget ned, beskyldt for at have indladt sig i forhandlinger med Arvernerne. De selv havde haft held til at skjule sig blandt de mange soldater og var på den måde sluppet væk midt under myrderiet.

Hæduerne råbte nu alle sammen til Litaviccus og bøn-faldt ham om at sige dem, hvad de skulle gøre. »Som om der kan være nogen tvivl om, hvad vi skal gøre!« svarede han. »Naturligvis drage til Gergovia med det samme og slutte os til Arvernerne! Er der mon nogen af os der kan tvivle på, at Romerne efter denne infame forbrydelse nu gør sig parate til at slå os ihjel? Hvis vi har en smule mod og mandshjerte, så lad os dog hævne den oprørende udåd de har været ofre for, og gøre det af med hele denne røverbande.« Han pegede på de romerske borgere som fulgte med hans hær, og som troede sig sikre hos ham; han lod de store forsyninger af korn og andet som de førte med sig, plyndre; dem selv lod han henrette under grusom tortur. Han sendte bud ud over hele Hæduernes land og ophidsede alle med sin løgnehistorie om drabet på rytterne og adelsmændene; han opfordrede sine landsmænd til at hævne de overgreb der var begået mod dem, på samme måde som han selv havde gjort det.

39. Hædueren Eporedorix var en fornem ung adelsmand, der havde overordentlig stor indflydelse blandt sine landsmænd, og Viridomarus var omtrent på samme alder og lige så anset, men af mindre fornem slægt; sidstnævnte havde Cæsar på Diviciacus' råd hentet frem af ubemærketheden og givet en fremtrædende stilling. Cæsar havde ladet dem begge kalde til sit hovedkvarter, og de var kommet sammen med de andre ryttere. De to mænd havde længe konkurreret om, hvem af dem der skulle være den mægtigste, og i den omtalte strid om regentmyndigheden havde

den ene med hele sin indflydelse støttet Convictolitavis, den anden på tilsvarende måde Cotus. Da Eporedorix havde fået nys om Litaviccus' planer, kom han til Cæsar om natten og røbede, hvad der var i gære. Han bad ham hindre, at nogle unge mennesker ved deres forrykte intriger fik det hæduiske folk til at svingte venskabet med Romerfolket; og det mente han ville være uundgåeligt, hvis den troppestyrke, der var på vej, sluttede sig til fjenden; det var mange tusind mand, hvis skæbne ikke kunne være deres slægtninge ligegyldig, og som heller ikke regeringen kunne undlade at tage hensyn til.

40. Cæsar blev stærkt foruroliget ved denne meddelelse, fordi han altid og på enhver måde havde begunstiget det hæduiske folk, og uden at spille et øjeblik rykkede han ud med fire legioner (uden træn) samt hele rytteriet. Under disse forhold blev der ikke tid til at reducere lejrens udstrækning, for nu gjaldt det at slå til straks; han lod legaten C. Fabius blive tilbage med to legioner for at forsvare lejren. Han havde givet ordre til at tage Litaviccus' brødre til fange, men det viste sig, at de kort forinden var flygtet over til fjenden. Han sagde til soldaterne, at tiden var knap og at de ikke måtte lade sig gå på af anstrengelserne, men de var fulde af iver, og efter en march på 25 mil fik han Hæduerne i sigte, sendte rytterne imod dem og standsede dem; han havde udstedt strenge ordrer om at undgå blodsudgydelse. Eporedorix og Viridomarus, som Hæduerne troede dræbt, lod han ride frem sammen med de andre ryttere og hilse på deres landsmænd. Da Hæduerne genkendte dem og forstod, at de var blevet ført bag lyset af Litaviccus, rakte de hænderne frem, kastede deres våben og bad om nåde. Litaviccus bragte sig i sikkerhed i Gergovia sammen med sine klienter – efter gallisk skik kan

en klient aldrig forlade sin herre, selv ikke i yderste nød. 41. Cæsar sendte bud til den hæduiske regering og meddelte, at han havde vist de hæduiske soldater den velvilje at skåne deres liv, skønt han ifølge krigens lov ikke havde behovet det. Så gav han hæren tre timers hvil og marcherede derefter tilbage mod Gergovia. Omtrent midtvejs mødte han ryttere der kom fra Fabius, og som fortalte, hvilken fare lejren havde svævet i. Den var blevet angrebet af vældige styrker, fortalte de; friske tropper havde hele tiden afløst de kæmpende, når de var trætte, og vore folk var aldeles udmattede af den uafbrudte kamp, fordi de på grund af lejrens udstrækning måtte blive på voldene alle sammen; mange var blevet såret af de utallige pile og andet skyts – at de havde klareret sig, kunne de for en stor del takke kastemaskinerne for. Da fjenden trak sig tilbage igen, havde Fabius ladet alle portene spærre undtagen to, havde forsynet voldene med skærmtage, og nu beredte han sig på morgendagens angreb. Da Cæsar hørte det, satte han marchtempoet yderligere op og nåede ved en kraftanstrengelse fra soldaternes side frem til lejren før solopgang.

42. Imidlertid havde Hæduerne fået de første meddelelser fra Litaviccus, og de gav sig ikke tid til at undersøge sagen nærmere. Pengebegærlighed, hidsighed eller den for hele nationen så karakteristiske tankeløshed fik dem til at betragte løse rygter som sikre fakta. De plyndrede og myrdede de romerske borgere eller slæbte dem i slaveri. Convictolitavis pustede til ilden og piskede efterhånden almuen op til et sandt raseri, med den hensigt at menigmand efter en sådan udåd skulle skamme sig ved at komme til fornuft igen. Militærtribunen M. Aristius, som var på vej til sin legion, tvang de – med tilsagn om frit lejde

– til at forlade byen Cavillonum og på samme måde alle de derboende romerske forretningsfolk. Men så snart de var kommet af sted, blev de overfaldet og måtte lade al deres bagage i stikken. De forsvarede sig hele dagen og natten med, og da der var faldet mange på begge sider, hentede Gallerne endnu flere bevæbnede folk til.

43. Imidlertid kom der bud til Hæduerne om, at hele deres troppestyrke nu var i Cæsars magt, og så skyndte de sig alle sammen til Aristius; de forklarede, at overfaldet skyldtes uansvarlige elementer; de vedtog at foranstalte en undersøgelse af omstændighederne ved plyndringen, de beslaglagde Litaviccus' og hans brøders ejendom og sendte gesandter til Cæsar for at fremføre undskyldninger. Det gjorde de for at få deres fangne soldater fri igen. På den anden side kunne de ikke benægte deres forbrydelser og ville også nødig slippe alt det gods de havde røvet, og da mange var implicerede i plyndringerne, fik skrækken for den velfortjente straf overhånd. De begyndte i al stilhed at gøre krigsforberedelser og sendte delegationer ud for at propagandere i de andre galliske stater. Skønt Cæsar vidste det hele, gav han dog deres gesandter en særdeles venlig modtagelse; han erklærede, at han ikke agtede at lade sig påvirke af det jævne folks kortsynede og ubesindige optræden, og at hans velvilje overfor Hæduerne var uforandret. I virkeligheden var han forberedt på en rejsning i hele Gallien, som kunne medføre angreb fra alle de galliske stater, og han overvejede derfor, hvordan han kunne slippe væk fra Gergovia og på ny koncentrere sine styrker; hans afmarch – som faktisk skyldtes ængstelse for et omfattende oprør – måtte blot ikke se ud som flugt.

44. Mens han forsøgte at finde en løsning, skete der no-

get, der syntes at åbne ham mulighed for at gøre et kup. Da han en dag var oppe i den lille lejr*) for at inspicere arbejdet, fangedes hans opmærksomhed af et højdedrag i nærheden. Det lå inden for fjendens linjer og havde i de foregående dage myldret af folk; men nu var der pludselig ikke et menneske at se. Forbavset spurgte han nogle af overløberne om grunden hertil (der kom hver dag mange overløbere til den romerske lejr). De fortalte allesammen det samme som Cæsar allerede havde fået at vide gennem sine rekognosceringspatruljer, nemlig at åsen var næsten jævn, og at man derfra kunne komme direkte til den vestlige del af byen Gergovia. Denne ende af åsen var imidlertid skovbevokset og smal, og Gallerne var meget bekymrede just for dette punkt; Romerne havde jo allerede taget eet højdedrag, og hvis de tog også dette, var det klart, at de galliske styrker var så godt som omringede og dermed afskåret fra at komme ud af byen og fouragere. Det var til at befæste dette parti, at Vercingetorix havde trukket sine styrker sammen.

45. Da Cæsar havde hørt det, sendte han ved midnat en betydelig styrke ryttere dertil. De fik ordre til at ride omkring overalt i nærheden og gøre så meget støj som muligt. Ved daggry befalede han, at en mængde pakheste og muldyr skulle føres ud af lejren uden paksadler, og at muldyrdriverne skulle tage hjelme på for at ligne ryttere og derefter ride rundt på højderne syd for byen. De fik en lille trop ryttere med, som skulle ride længere omkring, så at man ikke kunne undgå at lægge mærke til dem. Ad lange omveje skulle de nærme sig det punkt, hvor den førstnævnte rytterstyrke opholdt sig. Alt dette blev observeret oppe fra byen, hvorfra man havde udsigt ned

* Se kap. 36 slutn.

til lejren, men på grund af afstanden ikke tydeligt kunne se, hvad der egentlig foregik. Een legion sendte han samme vej og lod den efter en kort fremrykning gøre holdt længere nede og skjule sig i skoven. Gallernes mistanke var vakt, og alle deres styrker blev dirigeret ned til skanserne ved vestenden af byen. Da Cæsar havde set, at fjendens lejr nu var uden besætning, sendte han sine folk af sted fra den store lejr til den lille, med deres insignier på hjelme og skjolde dækket til og uden at vise standarterne og i små grupper, for at man ikke skulle observere dem fra byen. Legaterne, der kommanderede de enkelte legioner, fik de nødvendige instrukser; fremfor alt indskærpede Cæsar, at de skulle holde soldaterne samlet, for at de ikke i deres kampiver eller lyst til at plyndre skulle gå for langt frem. Han forklarede dem terrænets vanskeligheder, som kun kunne overvindes, når man var hurtig; det drejede sig om et kup, ikke om et regulært slag. Så gav han signal og lod samtidig Hæduerne rykke frem fra højre side ad en anden vej op mod byhøjden.

46. Afstanden mellem bymuren og sletten nedenfor, hvor skrænten begynder, var i luftlinje 1200 passus. For at lette opstigningen kunne man gå i zigzag, men det forøgede naturligvis vejlængden. Omtrent midtvejs oppe havde Gallerne på langs ad skrænten og følgende terrænet rejst en seks fod høj mur af store sten, hvis hensigt var at sinke et eventuelt angreb på byen. Strækningen nedenfor var ubeskyttet, mellem muren og byen lå de galliske lejre tæt ved siden af hinanden. Da signalet blev givet, løb soldaterne frem til muren, klatrede over den og erobrede tre af lejrene; det gik så hurtigt, at Nitiobrogerkongen Teutomatus blev overrasket midt under sin middagssovn; han styrtede halvt påklædt ud af sit telt, svang sig på en såret

hest og undslap kun med nød og næppe de plyndrende soldater.

47. Da Cæsar havde opnået, hvad han havde beregnet, lod han blæse til retræte og lod 10. legion, som han selv fulgte med, gøre holdt. Militærtribunerne og legaterne forsøgte, som Cæsar havde befalet, at standse de andre legioner, men soldaterne havde ikke hørt trompetsignalet, fordi der lå et bredt dalstrøg imellem; de var opstemte ved udsigten til en hurtig sejr, ved synet af de flygtende fjender og ved tanken på deres mange sejre i de foregående år og mente, at deres tapperhed kunne overvinde enhver vanskelighed. De standsede ikke forfølgelsen, før de nærmede sig bymuren og portene. Nu blev der panik over hele byen, folk råbte og skreg, de som var længst borte fra begivenhederne, blev skrækslagne over den pludselige larm; de troede, at fjenden allerede var inden for murene, og flygtede ud af byen. Kvinderne kastede tæpper, klæder og sølvtøj ned fra muren, blottede brystet, rakte hænderne frem og bønfuldt Romerne om at skåne dem og ikke, som ved Avaricum, lade deres raseri gå ud over kvinder og børn; nogle lod sig af de andre hejse ned og overgav sig til soldaterne. Centurionen L. Fabius fra 8. legion havde samme dag i sine folks påhør sagt, at han ville vinde belønningen fra Avaricum og være den første der kom op på muren; han fik tre af sine soldater til at hjælpe sig derop, og han hjalp så til gengæld dem samme vej.

48. De galliske styrker der (som omtalt) havde samlet sig i den anden, vestlige ende af byen for at bygge skanser, hørte imidlertid skrigene, og snart kom der bud om, at byen var besat af Romerne. De sendte straks rytterne af sted, og så fulgte de andre efter i løb. Efterhånden som de kom frem til kamppladsen under muren, tog de opstil-

ling, og Gallernes styrker voksede støt. Til sidst var de så mange, at kvinderne, der kort før fra muren havde rakt hænderne ud mod Romerne, nu begyndte at besværge deres egne om hjælp og efter gallisk skik at lade deres hår flagre for vinden og at løfte børnene op. Både terrænet og styrkeforholdet gjorde det til en ulige kamp for Romerne; de var udmattede efter det anstrengende løb og den langvarige kamp og havde svært ved at klare sig over for de friske tropper der kom imod dem.

49. Da Cæsar så, at terrænet var ugunstigt for os, og at fjendernes styrker stadig voksede, blev han bekymret for sine folk og sendte bud til legaten T. Sextius, som havde kommandoen over den lille lejr, med ordre om straks at føre kohorterne ud og tage stilling neden for byhøjden ud for fjendens højre flanke; hvis han så, at vore folk blev drevet tilbage, kunne han tvinge fjenderne til at være forsigtige med at forfølge dem. Selv rykkede Cæsar et stykke frem med sin legion, standsede og afventede der kampens udfald.

50. Det blev en forbitret nærkamp; fjenderne satte deres lid til terrænet og deres talmæssige overlegenhed, vore folk stolede på deres egen tapperhed. Da dukkede pludselig Hæduerne op på vor åbne flanke – det var dem Cæsar havde sendt frem fra højre side ad en anden vej for at få fjenden til at sprede sine styrker. Vore folk blev stærkt opskræmte ved at se dem, fordi deres udrustning lignede modstandernes; man kunne ganske vist tydeligt se det kendetegn Cæsar plejede at lade sine galliske hjælpetropper bruge, nemlig den blottede højre skulder, men det mente soldaterne kunne være en krigslist fra Vercingetorix' side. Samtidig blev centurionen L. Fabius og de andre der var klatret op på bymuren sammen med ham,

overmandet og deres lig smidt ned fra muren. M. Petronius, centurion ved samme legion, havde gjort forsøg på at sprænge en af portene, men kom til kort overfor overmagten. Han var hårdt såret og vidste, at det var ude med ham, og så råbte han til sine soldater, der havde fulgt ham: »Jeg kan ikke slippe bort sammen med jer, men jeres liv kan jeg i alt fald gøre noget for. Det er min ærgerighed der har bragt jer i fare. Grib nu chancen og red jer, mens tid er!« I samme øjeblik kastede han sig alene imod fjenderne, dræbte to af dem og drev de andre et stykke tilbage fra porten. Da hans soldater ville komme ham til hjælp, råbte han: »Det er ingen nytte til, at I forsøger at redde mig. Jeg har allerede mistet for meget blod og for mange kræfter. Skynd jer af sted, mens I kan, og gå tilbage til legionen!« Han faldt, kæmpende til det sidste, og hans død blev hans soldaters redning.

51. Vore folk blev nu hårdt trængt fra alle sider og til sidst drevet ned fra deres stillinger. 46 centurioner var faldet. Gallerne fulgte efter og angreb med stor voldsomhed, men blev opholdt af 10. legion, der stod parat i en forholdsvis gunstig stilling. Denne legion blev afløst af kohorterne fra 13. legion, der under legaten T. Sextius' kommando var rykket ud fra den lille lejr og nu havde indtaget stillinger et stykke oppe ad skrænten mod byen. Da legionerne først var nået ned til sletten gjorde de front mod fjenden. Hernede standsede Vercingetorix sine folk og førte dem tilbage til befæstningerne. Lidt under 700 soldater blev meldt savnede den dag.

52. Dagen efter samlede Cæsar soldaterne og gik hårdt i rette med dem for deres tankeløse og ubeherskede handle-måde: Hvad skulle det betyde, at de selv uden videre havde villet bestemme, hvor langt de skulle rykke frem, og

hvad de skulle gøre, og at de ikke var standset da der blev blæst til retræte, og ikke havde taget hensyn til militærtribunernes og legaternes ordrer? Han forklarede dem, hvor risikabelt det er at kæmpe i ufordelagtigt terræn; det havde han selv fået at mærke ved Avaricum, dengang han overraskede fjenden uden anfører og uden rytteri og dog havde givet afkald på sejren, fordi terrænet var vanskeligt og han ville undgå ethvert, selv nok så ringe, tab af mandskab. Hvor meget han end beundrede modet hos de mænd, der ikke havde ladet sig standse, hverken af lejr-befæstningen eller af de stejle skrænter eller af bymuren, så måtte han dog kraftigt påtale deres utøjlede selvrådighed, som viste sig i, at de troede at vide bedre besked end deres feltherre om, hvad der førte til sejr, og hvad der havde andre konsekvenser; af en soldat forlangte han disciplin og koldblodighed såvel som tapperhed og mod.

53. Han sluttede sin tale med et par opmuntrende ord til sine folk: de skulle ikke lade sig gå på af dette uheld, som jo skyldtes det ugunstige terræn, ikke fjendernes tapperhed.

Skønt det nu som før var hans tanke at bryde op fra Gergovia, førte han legionerne ud af lejren og opstillede slagordenen et gunstigt sted i terrænet. Men Vercingetorix ville ikke vove sig ned på sletten, og efter en kort, for-øvrigt heldig, rytterfægtning førte Cæsar hæren tilbage til lejren. Næste dag rykkede han ud på samme måde og med samme resultat, og da han dermed mente at have gjort tilstrækkeligt for at sætte en stopper for det galliske praleri og for at styrke sine soldaters selvtillid, brød han op og drog til Hæduernes land. Heller ikke nu fulgte fjenden efter; to dage senere kunne Cæsar reparere broen ved Elaver og føre hæren over.

54. Der henvendte Hæduerne Viridomarus og Eporedorix sig til ham og meddelte ham, at Litaviccus var draget af sted med hele rytteriet i den hensigt at rejse sine landsmænd til oprør, og at det var nødvendigt, at de selv drog i forvejen for at sikre ro i landet. Skønt Cæsar allerede ad mange veje havde kunnet konstatere Hæduernes upålidelighed og var klar over, at de to adelsmænds hjemrejse ville fremskynde oprøret, så bestemte han sig dog til ikke at holde dem tilbage; det skulle ikke se ud, som om han ville tvinge nogen eller som om han var bange. Før de rejste, gjorde han det i korthed klart for dem, hvad Hæduerne skyldte ham – hvor ynkværdig deres stilling havde været, da han kom til landet: de var indesluttet i byerne, deres jord var taget fra dem, deres ejendom konfiskeret, de var tyngede af skatter, gidsler blev dem aftvunget på den mest ydmygende måde – og nu: hvilke lykkelige tilstande og hvilken magt og anseelse havde han ikke bragt dem! de var ikke blot blevet, hvad de før havde været – de havde endda opnået en prestige og en indflydelse der syntes at overgå alt hvad de før havde kendt til.

55. Noviodunum er en hæduisk by, der har en meget fordelagtig beliggenhed ved Loire. Her havde Cæsar samlet alle de galliske gidsler, her havde han sine kornlagre og krigskassen samt en stor del af hærens træn, og hertil havde han sendt en mængde heste han havde opkøbt i Italien og Spanien til sit felttog. Da Eporedorix og Viridomarus kom dertil og hørte, hvordan den politiske situation havde udviklet sig: at Hæduerne havde taget imod Litaviccus i Bibracte, den betydeligste by i landet, at vergobreten Convictolitavis og en stor del af senatet havde samlet sig om ham, at Vercingetorix officielt havde sendt gesandter for at slutte fred og venskab, så mente de at have chancer

de ikke kunne lade gå fra sig. De lod derfor den romerske besætning hugge ned tillige med dem der var kommet for at gøre forretninger, og så delte de krigskassen og hestene mellem sig; gidslerne fra de forskellige galliske stater lod de føre til vergobreten i Bibracte. Selve byen mente de ikke de kunne holde, og den blev sat i brand, for at Romerne ikke skulle kunne bruge den som kvarter; så meget af kornet de kunne transportere på skibe, førte de straks bort, resten ødelagde de ved at kaste det i floden eller brænde det. De begyndte at mobilisere mandskabet fra landet deromkring, de lagde større og mindre vagtstyrker ud ved bredden af Loire og lod rytteriet vise sig overalt for at skræmme bønderne fra at levere korn til Romerne. De havde god grund til at håbe, at deres planer ville give resultater, thi Loire var ved snesmeltningen steget så stærkt, at det skulle synes umuligt at vade over.

56. Da Cæsar hørte det, forstod han, at tiden var knap, thi det sammenstød han vidste han kunne risikere under forsøget på at slå bro, måtte han nødvendigvis tage, inden fjenden havde fået samlet for store styrker. At ændre sine planer og foretage et tilbagetog ned til Provinsen – hvad der efter manges mening var nødvendigt – kunne der ikke være tale om; hensynet til Romernes prestige og hans egen selvrespekt og dertil de praktiske vanskeligheder ved at komme frem ad de dårlige veje over Gebennabjergene, gjorde på forhånd en sådan tanke umulig. Og vigtigst af alt: han var ængstelig for Labienus, der i så fald ville stå helt isoleret med de legioner han kommanderede. Derfor brød Cæsar op og marcherede dag og nat og nåede frem til Loire før nogen kunne have ventet det, fandt ved rytternes hjælp et efter omstændighederne fordelagtigt vadested (soldaterne havde lige netop armene og skuldrene frie til

at bære deres våben), fordelte rytterne i floden for at bryde den værste strøm og førte på den måde hæren over uden tab, medens fjenderne flygtede forfærdede, så snart de fik øje på Romerne. Korn fandt han på markerne og desuden masser af kvæg; han kompletterede hærens forråd og begyndte marchen mod Senonernes land.

57. Mens Cæsar var optaget af disse operationer, var Labienus på vej mod Lutetia med fire legioner; de forstærkninger han kort forinden havde fået fra Italien, efterlod han i Agedincum til sikring af trænet. Lutetia er Parisernes vigtigste by og ligger på en ø i Seine-floden. Da det rygtedes, at han nærmede sig, samlede fjenden store styrker fra de nærmeste stater, kommandoen over dem blev overdraget Aulerceren Camulogenus, som ganske vist var gammel og svagelig, men som sad inde med stor militær erfaring. Da han havde set, at der lå vældige sumpe i forbindelse med Seinen, og at hele denne landstrækning derfor var næsten utilgængelig, opslog han sit hovedkvarter her og traf forberedelser til at hindre vore styrker i at marchere igennem.

58. Labienus gjorde først et forsøg på at føre skærmfægt frem og bygge vej gennem sumpene med faskiner og jordfyld. Men da han så, at det var en uløselig opgave, brød han i al stilhed op fra lejren i tredje nattevagt og drog tilbage samme vej han var kommet, indtil et punkt ud for Metiosedum. Det er en senonisk by, der ligger på en ø i Seinen, ligesom det ovennævnte Lutetia. Her fik han fat på et halvt hundrede skibe, satte soldaterne om bord og sejlede over til byen. Folkene der blev overraskede og forfærdede, mange af indbyggerne var indkaldt til hæren, og Labienus kunne besætte byen uden kamp. Broen over til højre Seinebred, som fjenderne havde afbrudt nogle dage

før, lod han reparere; han førte hæren over og begyndte marchen ned langs floden mod Lutetia. Fjenderne, der af flygtninge fra Metiosedum hørte hvad der var sket, lod Lutetia sætte i brand og broerne over til byen rive ned. Selv brød de op fra sumpene og drog ned til Seines bred ud for Lutetia, hvor de slog lejr lige overfor Labienus. 59. Men nu forlød det, at Cæsar havde opgivet belejringen af Gergovia, og nu gik der også rygter om, at Hæduerne var faldet fra og hele Gallien med held havde gjort opstand, og Gallere, som de romerske soldater talte med, forsikrede, at vejen var spærret for Cæsar ved Loire, og at mangelen på korn havde tvunget ham til hurtigt tilbage-tog til Provinsen. Bellovacerne, som i forvejen var upålidelige, havde hørt om Hæduernes oprør, og de begyndte nu at samle folk og åbenlyst at gøre krigsforberedelser. Labienus forstod, at situationen var totalt forandret, og at han måtte ændre sine planer fuldstændig; han måtte nu overveje, ikke hvordan han skulle opnå resultater og lokke fjenden til kamp, men hvordan han skulle bære sig ad med at få hæren ført sikkert tilbage til Agedincum. Thi fra den ene side truede Bellovacerne, et folk der var berømt viden om for sin tapperhed, på den anden side stod Camulogenus med en kampberedt og velrustet hær. Og dertil var hans legioner skilt fra deres træn og de andre styrker af en vældig flod. Ansigt til ansigt med disse enorme og uventede vanskeligheder erkendte han, at mod og mandshjerte var det eneste der kunne hjælpe ham.

60. Hen under aften sammenkaldte han derfor til krigsråd, opfordrede sine officerer til at udføre hans ordrer punktligt og uden at tøve og lod derefter en gruppe romerske befalingsmænd tage kommandoen over hver sit af de skibe han havde ført med fra Metiosedum, og ved

slutningen af første nattevagt i al stilhed sejle dem fire mil ned ad floden og vente på ham der. Fem kohorter, dem han regnede for mindst kampdygtige, lod han blive tilbage til sikring af lejren; de resterende fem af samme legion fik ordre til omkring midnat at drage af sted i modsat retning langs floden med så meget larm som muligt. Han fik også samlet en del mindre både; dem sendte han samme vej, og folkene ombord fik besked på at gøre rigelig støj med årerne. Selv drog han af sted kort efter i al stilhed med tre legioner i retning mod det punkt, hvor de store skibe havde ordre til at lægge til land.

61. Fjenden havde stillet vagtposter ud hele vejen langs floden, men de blev overrumplet af Labienus' soldater; et voldsomt uvejr var pludselig brudt løs, og ingen havde ventet noget angreb. Under ledelse af en gruppe officerer, som Labienus havde udtaget til denne opgave, blev legionerne og rytteriet hurtigt sat over til den vestre flodbred.

Endnu før daggry fik fjenderne melding om, at der mod sædvane var tummel og forvirring i den romerske lejr og at en stor hærgruppe marcherede mod syd langs floden og at der hørtes lyd af åreslag derovrefra, og samtidig, at der blev ført soldater over floden længere nede. Disse meddelelser fik Gallerne til at tro, at legionerne forsøgte at gå over på tre steder, og så delte de også deres styrker i tre. En vagtgruppe blev stående over for den romerske lejr, en lille styrke blev sendt i retning af Metiosedum og skulle rykke frem lige så langt som de romerske både var sejlet, resten af hæren førte de mod Labienus.

62. Ved solopgang var alle vore folk ført over, og samtidig så de den fjendtlige slagorden nærme sig. Labienus holdt en kort tale til sine folk og mindede dem om den tap-

perhed de altid havde vist, og de strålende sejre de havde vundet tidligere, og bad dem forestille sig, at Cæsar var med dem nu, Cæsar, under hvis anførsel de så mange gange havde knust deres fjender. Og så gav han signal til kamp. På højre fløj stod 7. legion, og her blev fjenderne slået ved det første sammenstød og drevet på flugt; på venstre fløj, som var formeret af 12. legion, blev alle krigerne i de første rækker ramt af vore kastevåben og faldt, men de andre gjorde forbitret modstand, og ingen viste mindste tegn til at ville tage flugten. Camulogenus, deres anfører, deltog personlig i kampen for at sætte mod i sine folk. Længe var slagets udgang uvis, men da militærtribunerne ved 7. legion havde fået bud om, hvordan det stod til på venstre fløj, foretog de en omgående bevægelse og angreb fjenderne i ryggen. Men heller ikke da var der nogen der opgav modstanden, og de blev alle sammen omringet og hugget ned. Samme skæbne fik Camulogenus. Da de Gallerne der holdt vagt over for Labienus' lejr, hørte, at slaget var begyndt, rykkede de til undsætning og besatte et højdedrag i nærheden. Men de kunne ikke klare sig mod vore sejrige soldater. De blev revet med af deres flygtende kammerater og hugget ned af rytterne, undtagen de der nåede at bringe sig i sikkerhed i skove og bjerge. Efter disse operationer vendte Labienus tilbage til Agedincum, hvor hele hærens træn lå. Derfra drog han med alle sine styrker til Cæsar, som han mødte to dage efter.

63. Hæduernes frafald fik oprøret til at brede sig. Delegationer blev sendt ud i alle retninger; Hæduerne anvendte hele deres indflydelse, deres prestige og desuden bestikkelser til at få de andre stater med; dem der tøvede, truede de med at henrette de gidsler Cæsar havde ladet dem have i forvaring. De bad Vercingetorix komme til dem, for at

de i fællesskab kunne drøfte felttogsplanerne. Vercingetorix svarede ja, men så krævede de, at de selv skulle have overkommandoen, og da de andre ikke ville gå med til det, blev der indkaldt til landdag i Bibracte. Her mødtes repræsentanter for en lang række galliske stater. Der blev holdt afstemning: alle undtagen Hæduerne stemte for Vercingetorix som øverste feltherre. Remerne, Lingonerne og Trevererne deltog ikke i denne landdag, de første fordi de holdt fast ved forbundet med Romerne, Trevererne, fordi de boede for langt borte og havde nok at gøre med at holde sig Germanerne fra livet – dette sidste var grunden til, at de overhovedet ikke deltog i denne krig og ikke sendte hjælpetropper til nogen af parterne. Hæduerne var meget skuffede over, at de var blevet berøvet deres ledende stilling i Gallien, de jamrede over tingenes forandring og ønskede de gode forhold under Cæsar tilbage. Men da de nu en gang havde indladt sig på krigen, lovede de ikke at svigte de andre. Meget mod deres vilje måtte Eporedorix og Viridomarus opgive deres højtflyvende ungdommelige aspirationer og underkaste sig Vercingetorix' ledelse.

64. Vercingetorix pålagde de andre stater at stille gidsler inden en bestemt frist. Han beordrede alle de 15.000 ryttere han skulle bruge, til at møde straks. Han erklærede, at det infanteri, han allerede havde, var tilstrækkeligt, og at han ikke agtede at indlade sig på nogen hasarderede operationer eller gå i regulær kamp, men at det var en let sag, ved hjælp af rytteriet, som han havde nok af, at hindre Romerne i at skaffe sig proviant og foder; Gallerne skulle blot med sindsro selv ødelægge deres kornlagre og svide deres huse af – de kunne jo se, at de ved disse personlige ofre opnåede at vinde både selvstændighed og fri-

hed. Derefter pålagde han Hæduerne og Segusiaverne (de sidstnævnte boede ved grænsen til Provinsen) at mobilisere 10.000 mand infanteri; til denne styrke føjede han yderligere 800 af sine ryttere. Eporedorix' broder fik kommandoen med ordre til at angribe Allobrogerne. Ved den anden, vestlige ende af grænsen sendte han Gabalerne og de nærmestboende Arvernerstammer mod Helvierne, og på samme måde Rutenerne og Cadurcerne mod de Aremomiciske Volcer for at plyndre. Ikke destomindre lod han i hemmelighed private udsendinge og større delegationer drive propaganda blandt Allobrogerne, som han håbede endnu ikke var faldet til ro efter den sidste opstand mod Romerne.*) Deres stormænd lovede han belønninger i klingende mønt og folket herredømmet over hele Provinsen.

65. Med henblik på den slags alvorlige eventualiteter var der i forvejen opstillet sikringsstyrker, bestående af 22 kohorter, som var udskrevet i selve Provinsen og nu under ledelse af legaten L. Cæsar blev udkommanderet til forsvaret på alle vigtige punkter. Helvierne, der på eget initiativ var gået i krig med deres naboer, blev slået og indesluttet i deres byer; under kampene faldt C. Valerius Donnotaurus, Caburus' søn, landets overhoved, og mange andre. Allobrogerne havde posteret talrige vagtgrupper ved Rhône og forsvarede grænsen med dygtighed og energi.

Det stod Cæsar klart, at fjenden var ham overlegen med hensyn til rytteri, og at han ikke kunne få nogen hjælp fra Provinsen og Italien, da alle veje dertil var spærret. Han sendte derfor bud over Rhinen til de germanske folk han havde pacificeret i løbet af de foregående år, og

* År 61, altså kun ni år før. (O.A.)

skaffede derfra ryttere og letbevæbnede infanterister, der var vante til at kæmpe sammen med dem. Da de ankom, viste det sig, at deres heste ikke var særlig gode, og han lod da Germanerne bruge dem der tilhørte militærtribunerne og andre officerer.

66. Imidlertid samledes de fjendtlige styrker der kom fra Arvernerlandet, og de ryttere der var blevet mobiliseret over hele Gallien. Snart var store styrker kampklare. Mens Cæsar var på march gennem udkanten af Lingonernes område og videre ind i Sequanernes for at bringe Provinsen hjælp, havde Vercingetorix gjort holdt og rejst tre lejre – de lå ca. 10 mil fra den romerske hær. Vercingetorix sammenkaldte nu rytterførerne og lod dem forstå, at nu var sejrens time kommet, at Romerne flygtede og var i færd med at rømme Gallien; dette var i og for sig nok til, at de kunne nyde friheden en kort stund, men hjalp ikke meget når man tænkte på den fremtidige fred og sikkerhed, thi Romerne ville komme igen og fortsætte krigen, når de havde fået samlet en ny og større hær. Derfor, sagde han, skulle Gallerne nu angribe fjenderne, medens disse befandt sig på march. Hvis de så søgte at redde trænet og på den måde lod sig sinke, kunne de ikke komme videre; hvis de – hvad han nærmest regnede med – lod trænet i stikken for at redde sig selv, ville de komme til at mangle det allernødvendigste og samtidig sætte hele deres prestige over styr. Thi at de fjendtlige ryttere ville vogte sig for at komme uden for marchkolonnen, det behøvede sandelig ingen af de tilstedeværende galliske anførere at tvivle om; de kunne trygt gå til angreb, sluttede Vercingetorix, for han ville lade hele infanteriet tage opstilling foran lejren som en yderligere trussel mod fjenden. Rytterne råbte og skreg og forlangte, at alle skulle sværge deres dyreste ed på, at

de ikke ville søge husly, ikke besøge deres børn, ikke deres forældre eller deres hustruer, hvis de ikke to gange var redet tværs igennem fjendernes marchkolonne.

67. Det var der enighed om, de blev taget i ed, og dagen efter deltes rytteriet i tre grupper, af hvilke to formerede slagorden på hver sin side af den romerske kolonne, mens den tredje forsøgte at standse fortroppen. Da Cæsar fik melding om det, delte også han sit rytteri i tre grupper og gav ordre til angreb. Der blev kæmpet overalt. Marchkolonnen standsede. Legionerne slog kreds om trænet. Når vore ryttere syntes at være i vanskeligheder på et eller andet punkt og ikke kunne klare sig, dirigerede Cæsar infanteriet derhen for at angribe, hvilket sinkede fjendernes forfølgelse og samtidig stimulerede rytterne til at holde ud. Endelig lykkedes det Germanerne at få fodfæste på et højdedrag på vor højre fløj og drive fjenderne ned derfra. De forfulgte dem helt ned til floden, hvor Vercingetorix havde taget opstilling med infanteriet, og huggede mange af dem ned. Da de andre galliske ryttere så det, blev de bange for at blive omgået og tog flugten. De flygtende blev slagtet ned overalt. Tre fornemme Hæduer blev fanget og ført til Cæsar. Det var Cotus, der var rytteranfører, og som ved de sidste valg havde været Convictolitavis' modstander, – Cavarillus, der efter Litavicus' oprør havde kommanderet infanteriet, – og Eporedorix, under hvis anførsel Hæduerne, før Cæsar kom til Gallien, havde ført krig med Sequanerne.

68. Da rytteriet var slået, trak Vercingetorix infanteriet tilbage fra stillingen foran lejren og førte det direkte til Alesia, Mandubiernes vigtigste by, og lod trænet følge efter så hurtigt det lod sig gøre. Cæsar samlede sit træn på det nærmeste højdedrag, efterlod to legioner som sikrings-

styrke og fulgte så efter fjenden hele dagen, indtil mørket faldt på. Omkring 3.000 mand af fjendens bagtrop blev hugget ned undervejs, og næste dag slog han lejr foran Alesia. Da han så, hvordan byen lå, og hvor skrækslagne fjenderne var, fordi deres rytteri, som de mere end noget andet satte deres lid til, var blevet slået, gav han sine soldater et par opmuntrende ord, og så begyndte de arbejdet med at indeslutte byen.

69. Byen Alesia lå meget højt på en bjergås, og det måtte på forhånd betragtes som umuligt at erobre den på anden måde end ved belejring. Nedenfor åsen løb der to floder, en på hver side. På vestsiden strakte sig en slette, der var omtrent tre mil lang. På de andre sider og i kort afstand lå der andre højedrag, der ikke var lavere end det som byen lå på. På østsiden lige nede under bymuren stod Gallernes styrker, og her havde de anlagt en grav og rejst et seks fod højt brystværn. Den forskansning som Romerne begyndte at opføre, havde en omkreds på 11 mil. Der blev anlagt otte lejre, alle på fordelagtige punkter, og bygget 23 bastioner, hvor der blev holdt vagt dagen igennem med henblik på eventuelle pludselige angreb; om natten stod der også vagtposter og desuden hvert sted en stærk troppeafdeling, der kunne gribe ind med kort varsel. 70. Snart efter at belejringsarbejderne var begyndt, kom det til et rytterslag på den ovenomtalte tre mil lange slette mellem højderne. Begge parter gjorde deres yderste indsats. Da vore folk havde svært ved at klare sig, sendte Cæsar Germanerne til hjælp og stillede samtidig legionerne op foran lejren for at sikre sig mod et pludseligt udfald af det fjendtlige infanteri. Da vore ryttere så, at de havde legionerne bag sig, fik de nyt mod; fjenderne blev kastet på flugt, de kom hinanden i vejen, fordi de var så mange, og

trængtes foran de alt for snævre porte til deres skanser. Germanerne pressede yderligere på og fulgte efter dem lige til volden. De huggede ned for fode; mange Gallere lod deres heste i stikken og forsøgte at komme over graven og klatre over brystværnet. Cæsar lod legionerne, der stod opstillet foran lejren, rykke et stykke frem. Gallerne indenfor befæstningen blev grebet af panik ligesom de andre: de troede straks, at legionerne ville angribe, og slog alarm; mange styrtede i deres skræk ind i byen. Vercingetorix lod portene spærre, for at lejren ikke skulle blive blottet for mandskab. Da der var faldet mange og talrige heste var blevet taget, trak Germanerne sig tilbage igen. 71. Vercingetorix besluttede nu at sende alle sine ryttere bort, inden Romerne havde nået at bygge deres skanser færdige. De skulle ride af sted om natten og drage hver til sit, og han pålagde dem, ved hjemkomsten at gøre deres yderste for at få alle våbenføre mænd til at melde sig til krigstjeneste. Endvidere bad han dem huske på, hvad de galliske folk skyldte ham, og besvor dem om til gengæld at tænke på hans liv og ikke lade en mand der havde gjort en så overordentlig indsats for Galliens frihed, blive offer for fjendens mishandling. Hvis de tog sig denne opgave for let, ville det betyde døden for ham selv og for 80.000 udvalgte galliske krigere. Efter en foreløbig beregning var der korn til knap 30 dage, omend man ved at spare måske kunne holde ud lidt længere. Med disse instrukser sendte han rytterne ubemærket af sted i anden nattevagt; de slap igennem på et sted hvor Romerne endnu ikke havde fået rejst skanser. Han beordrede alt korn samlet hos sig og satte dødsstraf for at ignorere ordren. Kvæget, som i store mængder var blevet drevet sammen fra Mandubiernes land, fordelte han til hele hæren; han indførte streng ra-

tionering af kornet; alle de styrker han havde haft liggende foran byen, trak han tilbage inden for bymuren. Efter disse forberedelser var han klar til at vente på undsætningsstyrkerne og planlægge de videre operationer.

72. Hvad der var sket i byen, fik Cæsar at vide af overløbere og fanger, og han anlagde nu fæstningsværkerne på følgende måde: Han lod grave en 20 fod bred grav med lodrette vægge; alle de andre forsvarsværker lagde han 400 passus længere tilbage. På grund af belejringslinjens vældige udstrækning var det næsten umuligt at besætte den forsvarligt, og hensigten med nævnte arrangement var at hindre uventede overfald om natten eller pludselig beskydning af vore folk om dagen når de arbejdede ved skanserne. Efter det (400 fod brede) åbne terræn kom to 15 fod brede grave (samme dybde som den først omtalte grav); den inderste af disse lod han på de laveste steder fylde med vand fra floden. Bagved igen opførte han en 12 fod høj jordvold med palisadeværk. Hertil kom skærmtage, og ved sammenføjningen mellem jordvold og palisader ragede vældige gaffelformede grene frem, hvis formål var at gøre det vanskeligere at klatre op. Langs hele skansesystemet anbragte han tårne med 80 fods mellemrum.

73. Vore folk havde den svære opgave på een gang at skaffe tømmer og korn og at bygge de uendelig lange skanser, og de disponible stridskræfter blev naturligvis stærkt reduceret, fordi soldaterne skulle fjerne sig så langt fra lejren. Derfor forsøgte Gallerne også adskillige gange energisk at gå til angreb og at gøre udfald gennem byportene, og Cæsar kom da til den overbevisning, at skansesystemet måtte udbygges yderligere, så behøvede han ikke så store styrker på voldene. Han lod derfor træstammer med meget stærke grene hugge om og disse sidste

afbarke og spidse til, derefter lod han grave lange, fem fod dybe grave, hvor disse stokke blev sat ned i bunden så dybt, at kun grenene ragede op, og så fast at det var umuligt at rokke dem. Der var fem rækker stokke, og deres grene var viklet ind i hinanden; hvis nogen trængte ind her, ville de blive hængende i de skarpe grenspidser. Soldaterne kaldte dem gravdekorationer. Foran denne grav (d.v.s. længere ind mod byen) blev der gravet tre fod dybe, tragtformede huller i flere rækker således at hullerne lå skævt i forhold til hinanden. Nede i dem blev der anbragt lårtykke, runde stolper, tilspidsede og ildhærdede foroven, og de sad så dybt at kun fire tommer af dem ragede op over jordoverfladen; for at få dem til at stå absolut fast, blev der stampet een fod jord ned om dem i bunden. På den måde blev selve faldgruben to fod dyb, og den blev dækket til med ris og kvas. Af disse ulvegrave blev der anlagt otte rækker i tre fods afstand fra hinanden. Liljer kaldte soldaterne pælene på grund af ligheden med denne blomst. Foran dem igen gravede soldaterne een fod lange stokke ned i jorden; de var i toppen forsynede med jernringe og blev placeret med korte mellemrum over det hele. De blev kaldt fodangler.

74. Da alt dette var færdigt, anlagde Cæsar et ganske tilsvarende forsvarssystem til den modsatte side, d.v.s. vendt bort fra byen. Det fulgte så vidt muligt de jævne dele af terrænet og havde en længde af 14 mil. Hensigten var at sikre forsvaret mod fjender der kom udefra. For at ingen skulle behøve at forlade lejren (hvad der ville være risikabelt), gav han ordre til, at alle skulle sørge for at have foder og proviant til 30 dage.

75. Mens dette foregik ved Alesia, holdt de galliske stormænd landdag og vedtog, at man ikke skulle indkalde alle

våbenføre mænd – således som Vercingetorix havde tænkt sig – men at hver stat skulle stille et bestemt antal; ellers ville man blot få en vældig uensartet hærskare af krigere, hvor de enkelte anførere hverken kunne holde deres egne folk sammen eller sikre disciplinen eller skaffe den fornødne proviant. Det blev pålagt Hæduerne og deres klienter Segusiaverne, Ambarrerne og de brannoviciske Aulercer at stille 35.000 mand, – Arvernerne sammen med Eleuteterne, Cadurcerne, Gabalerne og Vellavierne (der normalt stod under Arvernerne) lige så mange, – Sequanerne, Senonerne, Biturigerne, Santonerne, Rutenerne og Carnuterne hver 12.000, – Bellovacerne 10.000, – Lemovicerne samme antal, – Pictonerne, Turonerne, Parisierne og Helvetierne 8.000 hver, – Anderne, Ambianerne, Mediomatricerne, Petrocorierne, Nervierne, Morinerne, Nitiobrogerne hver 6.000, – de cenomaniske Aulercer 5.000, – Atrebaterne lige så mange, Vellocasserne 4.000, Esvuierne og de eburovikiske Aulercer 3.000 hver, – Rauracerne og Boierne 2.000 hver; 30.000 skulle stilles af samtlige stater ved havet, dem som Gallerne plejer under eet at kalde de Aremoriciske, hvortil hører Coriosoliterne, Redonerne, Ambibarierne, Caletterne, Osismerne, Venerne, Lexovierne og Venellerne. Af disse folk undlod Bellovacerne at stille deres kontingent, idet de erklærede, at de ville føre krig med Romerne på egen hånd og som det passede dem, og at de ikke ville underkaste sig andres kommando. På indstændig opfordring af Commius, der nød gæstevenskab hos det bellovaciske folk, sendte de dog 2.000.

76. Denne Commius havde, som omtalt tidligere, under ekspeditionerne til Britannien ydet Cæsar loyal og nyttig hjælp, og for disse fortjenester havde Cæsar fritaget hele

hans folk for at betale tribut, havde givet det den politiske selvstændighed tilbage og yderligere belønnet ham med herredømmet over Morinerne. Så stærk var imidlertid enigheden blandt alle Gallere om at slås for friheden og genoprette deres krigerry fra fordums dage, at ingen mere tog hensyn til taknemmelighedsgæld eller gammelt venskab og ingen tænkte på andet end at sætte alt ind på dette ene: at vinde krigen.

8.000 ryttere og ca. 250.000 mand infanteri samledes i Hæduernes land, her blev der holdt mønstring, antallet blev kontrolleret og anførere udpeget. Atrebateren Commius, Hæduerne Viridomarus og Eporedorix, Arverneren Vercassivellaunus, en fætter til Vercingetorix, fik overkommandoen. Repræsentanter for de enkelte folk blev tilknyttet dem som rådgivere. Fulde af energi og fortrosthed drog de mod Alesia, og der var ikke en af dem der ikke var overbevist om, at alene synet af denne vældige hær var nok til at gøre det af med fjendens modstand, især når man tog i betragtning, at han skulle kæmpe på to fronter: mod dem der gjorde udfald fra byen, og mod de vældige styrker af rytteri og infanteri der nu dukkede op på den anden side.

77. De belejrede i Alesia havde ventet undsætningen i 30 dage, men der kom stadig ingen. Alt kornet var brugt op, og de vidste intet om, hvad der foregik hos Hæduerne. Der blev derfor sammenkaldt til krigsråd, hvor man drøftede den alvorlige situation. Meningerne var delte. Nogle stemte for kapitulation, andre for at forsøge at bryde igennem den romerske forsvarslinje, mens de endnu havde kraft til det. En af talerne var Critognatus, en mand der var af fornem arvernisk slægt, og som havde et meget anset navn. Hans indlæg i debatten fortjener at huskes på

grund af den enestående og umenneskelige kynisme det røbede. »Jeg har ikke i sinde,« sagde han, »at spille tid på dem der bruger ordet kapitulation om det der i virkeligheden er æreløst slaveri; efter min mening fortjener de hverken at kaldes landsmænd eller at tages med på råd. Jeg taler til dem der foreslår at gøre et gennembruds-forsøg. Deres forslag forekommer jer allesammen at være udtryk for, at de stadig bevarer mindet om fordums tap-perhed. Nej, at man ikke kan tåle at lide afsavn en kort tid, det viser bestemt ikke tapperhed, det viser mangel på udholdenhed. Det er lettere at finde folk der frivilligt vil gå i døden, end at finde nogen der tålmodigt vil holde ud i drøje tider. Jeg personlig ville dog måske støtte det frem-satte forslag (det indgyder dog en vis respekt), hvis jeg virkelig mente, at det kun var vort eget liv vi ofrede. Men vi har kaldt hele Gallien til hjælp, og det er hele Gallien vi skal tænke på, når vi træffer vor afgørelse. Hvordan tror I vore venner og slægtninge vil være til mode, når de ser 80.000 Gallere hugget ned, og så bliver nødt til at kæmpe for deres eget liv bogstaveligt talt over ligene af disse 80.000? I kan ikke svinge dem der for jeres skyld har sat deres liv på spil, I kan ikke i tåbelighed og tankeløshed eller bare af ussel svaghed lade hele Gallien gå rednings-løst under i slaveri. Eller tvivler I på deres pålidelighed og udholdenhed, fordi de ikke er nået frem til den aftalte tid? Ja, hvad mener I da? Tror I det er for fornøjelsens skyld, at Romerne dag ud og dag ind slider livet ud af kroppen med at bygge fæstningsværker på den anden side af deres linjer? Vel, alle veje er spærrede og I kan ikke få noget bud der bekræfter jeres forhåbninger. Men så lad da jeres øjne bekræfte, at hjælpen nærmer sig! Det er af skræk for den, at Romerne er på skansearbejde dag og nat.

Hvad er da mit råd? vil I spørge. At gøre det samme som vore forfædre gjorde i den dog langt mindre omfat-tende krig med Cimbrerne og Teutonerne. De var inde-sluttede i byerne og led nød på samme måde som vi – og så slog de de gamle ihjel, dem der ikke mere duede til at gå i krig, og opretholdt livet ved at æde deres kød; men de overgav sig ikke. Og hvis vi ikke havde dette forfædrenes eksempel at gå efter, ville jeg hævde, at det ærefuldeste vi kunne gøre, var i frihedskampens navn at indføre en sådan tradition og at give den i arv til vore efterkommere. Og kan krigen dengang overhovedet sammenlignes med den vi nu oplever? Cimbrerne plyndrede Gallien og bragte sto-re ulykker over os, men de rømmede dog til sidst vort land og søgte andre steder hen; de lod os beholde vor for-fatning, vore love, vor jord og vor frihed. Romerne der-imod, hvad søger de og hvad vil de? De drives af misun-delse, og de vil intet mindre end at tage andres jord i be-siddelse og opløse andres samfundsorden og svinge deres slavepisk over de folkeslag som de ved har stort ry i fred som i krig. De har aldrig haft andre mål med deres krige. Hvis I ikke ved, hvad der sker i fremmede lande, så se på den del af jeres eget, som de har gjort til provins, hvor de har lavet om på love og retsorden, ladet magistratsøksen gøre det ud for retfærdighed og folket vande sig i slaveri.« 78. Da alle havde udtalt sig, blev det vedtaget, at de der på grund af alder eller dårligt helbred var uanvendelige til krigstjeneste, skulle forlade byen, men at der ikke kun-ne være tale om at følge Critognatus' forslag, før alle an-dre udveje var prøvet; hvis situationen imidlertid skærpe-des og undsætningshæren lod vente yderligere på sig, ville man dog trods alt hellere gribe til hans råd end overgive sig eller tage imod nogen fredsbetingelser. Mandubierne,

som havde åbnet deres by for den galliske hær, blev tvunget til at forlade den med hustruer og børn. Da de kom frem til de romerske forskansninger, græd de og bad så mindeligt soldaterne om at tage imod dem og gøre dem til slaver og at stille deres sult. Men Cæsar satte vagter ud på voldene med ordre til at afvise dem.

79. Imidlertid nåede undsætningshæren under Commius og de andre ansvarlige anførere frem til Alesia og slog lejr på et højdedrag overfor byen knap en mil fra vore forskansninger. Dagen efter førte de rytteriet ud af lejren og besatte hele den ovenomtalte tre mil lange slette; infanteriet anbragte de på højderne et lille stykke derfra. Oppe fra Alesia var der udsigt ned over sletten. Alle stimlede sammen, da undsætningsstyrkerne kom til syne, jublede og lykønskede hinanden. Så førte de tropperne ud og tog opstilling foran byen, fyldte den nærmeste romerske grav med faskiner og jord og traf forberedelser til at foretage et gennembrud og iøvrigt udnytte alle chancer der måtte byde sig.

80. Cæsar gav instrukser om, hvordan vore styrker skulle fordele sig langs de to sider af fæstningsværkerne, så at hver mand havde sin plads og vidste, hvor han skulle stå, når øjeblikket var inde. Så gav han rytteriet ordre til at rykke ud og gå til angreb. Fra lejrene, som alle så højt, var der udsigt over slagmarken, og alle soldaterne afventede med spænding udfaldet af kampen. Gallerne havde mellem rytterne anbragt bueskytter og letbevæbnede infanterister, der havde til opgave at komme rytterne til hjælp, hvis de blev nødt til at vige, og standse vore rytteres angreb. Denne taktik var en overraskelse for vore folk, og adskillige af dem blev såret og måtte trække sig ud af kampen. Da Gallerne på forhånd var overbevist om deres egen

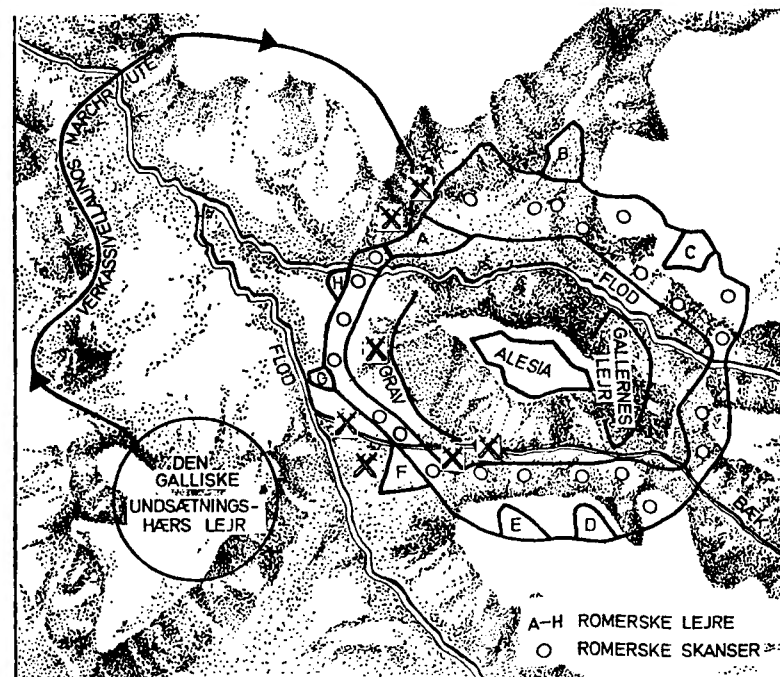
overlegenhed og nu så vore folk komme til kort over for overmagten, satte de alle sammen, både de inde fra byen og undsætningstropperne, i en skrigen og brølen for at stimulere hinanden til at gå på. Da kampen foregik for alles øjne og således både den tapre og den fejge vidste, at man lagde mærke til ham, blev begge de kæmpende parter drevet til at præstere deres yderste – alle ville udmærke sig, ingen turde vise sig ringere end de andre. Der blev kæmpet fra middagstid og næsten til solnedgang, og kampen var stadig uafgjort. Da gik Germanerne til angreb i tæt formation og kastede fjenderne på flugt, hvorved bueskytterne blev omringet og hugget ned. På andre afsnit af fronten forfulgte vore folk ligeledes de vigende Gallerne lige til deres lejr uden at give dem noget pusterum til at samle sig til modstand. De der var rykket frem fra Alesia, blev grebet af modløshed og håbløshed og trak sig tilbage til byen.

81. Gallerne holdt sig nu i ro næste dag, men i denne korte tid lavede de en mængde faskiner, stiger og stormhager, og ved midnat rykkede de i dybeste stilhed ud af lejren og nærmede sig vore skanser nede på sletten. Pludselig satte de i et råb – det var for at lade de belejrede inde i byen vide, at de gik til angreb – og så kastede de faskinerne i gravene, drev med slyngekast, pile og sten vore folk tilbage fra voldene, kort sagt begyndte et regulært stormangreb. I byen hørte man råbet dernede fra, og Vercingetorix lod signaltrompeten lyde og førte sine styrker ud af byen. Vore folk rykkede ud til de poster de i de foregående dage havde fået anvist. Med al slags kasteskyts, som var parat på voldene, drev de Gallerne tilbage. Ingen kunne se noget i mørket, og mange både Romere og Gallerne, blev såret. Men legaterne M. Antonius og C. Trebonius,

som havde ansvaret for den del af befæstningen der vendte bort fra byen, holdt øje med, hvor soldaterne havde svært ved at klare sig, og sendte dem forstærkning fra bastioner længere borte.

82. Så længe Gallerne befandt sig på afstand, kunne de med deres mange kastevåben opnå betydelige resultater. Men da de kom nærmere, snublede de i fodanglerne, hvis eksistens de ikke anede, eller styrtede i ulvegravene og blev spiddet, eller de blev ramt af skansespyd fra volden eller tårnene. Overalt havde de mange sårede, men forskansningerne blev ikke gennembrudt på noget punkt, og da det efterhånden begyndte at blive lyst, blev de bange for at blive angrebet i den åbne flanke fra lejren på højen syd for byen, og trak sig derfor tilbage. Imidlertid havde Vercingetorix' styrker været optaget af at slæbe alt hvad de skulle bruge til at storme befæstningen, ud af byen og var i gang med at fylde de første grave, men de var længe om arbejdet, og før de kunne nå frem til de romerske skanser, opdagede de, at deres landsmænd på den anden side havde standset angrebet. Så måtte de vende om med uforrettet sag.

83. Da Gallerne nu to gange var blevet slået tilbage med svære tab, drøftede de, hvad de skulle gøre. De tilkaldte stedkendte folk, og af dem fik de nærmede oplysning om, hvordan de romerske lejre var placeret, og hvordan deres befæstning var. Der lå nord for byen et højedrag, som strakte sig så langt at vore folk ikke havde kunnet inddrage det i skansesystemet, og her havde de måttet lægge en lejr på skråningen, der var ret jævn, men dog ikke særlig velegnet til forsvar. To legioner under C. Antistius Reginus og C. Caninius Rebilus var stationerede her. Efter at have ladet terrænet rekognoscere samlede de fjendtlige an-

Alesia med de romerske belejringsværker

førere en udvalgt styrke på 60.000 mand, alle sammen krigere fra de folkeslag der var mest berømte for deres tapperhed. Anførerne blev enige om, hvad der skulle gøres og hvordan, men ingen andre fik noget at vide; de bestemte tiden for angrebet til omkring middag. Arverneren Vercassivellaunus, den ene af de fire øverste ledere, Vercingetorix' slægtning, fik kommandoen. Han rykkede ud i første nattevagt og nåede ved daggry frem til den anden side af højedraget, hvor han lagde sine folk i skjul og lod dem hvile ud efter nattens anstrengelser. Da de kunne skønne, at det var nær middag, avancerede de hurtigt til den omtalte lejr. Samtidig begyndte rytteriet at gå frem mod de romerske skanser på sletten og de andre styrker at stille op foran deres lejr.

84. Så snart Vercingetorix oppe fra borgen i Alesia havde set, hvad der foregik, rykkede han ud af byen. Faskiner, stænger, stormhager og andre redskaber til angrebet på skanserne lod han føre frem. Der blev kæmpet langs hele fronten. Gallerne søgte at udnytte alle chancer og angreb på alle formentlig svage punkter. De romerske styrker stod spredt på de uendelig lange skanser og kunne vanskeligt tage kampen op flere steder på een gang. Vore folk blev også nervøse ved skrigene de hørte bag sig fra den anden side af forskansningerne, fordi de var klare over, at deres egen skæbne var afhængig af andres tapperhed – menneskene lader sig jo i reglen skræmme mest af det de ikke kan se.

85. Cæsar havde fundet et sted, hvorfra han kunne overse, hvad der skete på hvert enkelt frontafsnit, og sendte undsætning til dem der var i vanskeligheder. Det stod klart for begge parter, at det nu gjaldt den sidste og yderste indsats: Gallerne vidste at alt var tabt, hvis de ikke brød igennem de romerske linjer, Romerne så hen til afslutningen på alle deres strabadser, hvis de vandt slaget. Værst så det ud oppe ved de skanser som Vercassivellaunus havde fået til opgave at angribe. Nogle beskød voldene, andre gik frem under skjoldtage, de der var trætte, blev stadig afløst af andre der var udhvilede. Alle sammen var de med til at kaste jord og fyld over forhindringerne og på den måde bane sig vej frem til volden og tildække de forsvarsanordninger Romerne havde skjult i jorden. Vore folk manglede snart både våben og kræfter til at holde ud.

86. Da Cæsar havde observeret det, sendte han Labienus med seks kohorter til hjælp; han gav ham ordre om, at hvis han ikke kunne holde stillingen, skulle han trække tropperne tilbage fra volden og forsøge at bryde ud, men

det skulle han kun gøre i yderste nødsfald. Selv gik Cæsar ned til de andre kæmpende, råbte til dem, at de ikke måtte lade sig overvælde af anstrengelserne, og at det var nu, i dette øjeblik det skulle afgøres, om alle den foregående tids kampe havde været forgæves. De styrker der kom fra byen, måtte opgive angrebet på de vældige befæstninger nede på sletten og forsøgte i stedet at komme op ad skrænterne syd for byen, og hertil førte de deres angrebsmateriel. Med en regn af kasteskyts drev de forsvarerne tilbage fra tårnene, fyldte gravene med jord og faskiner og rev voldene og brystværnet ned med stormhager.

87. Cæsar sendte først den unge Brutus til hjælp med et par kohorter, siden legaten C. Fabius med yderligere forstærkning; til sidst, da kampen tog til i heftighed, førte han selv friske reserver frem. Da faren var afværget og fjenderne slået tilbage, skyndte han sig efter Labienus over til højderne nord for byen. Fire kohorter hentede han fra den nærmeste bastion, en del af rytterne fik ordre til at følge ham, en anden gruppe til at gå uden om de ydre befæstninger og falde fjenden i ryggen. Da Labienus havde set, at hverken volde eller grave kunne spærre fjenderne vejen, trak han 11 kohorter til sig, som han på bedste beskub fik hentet fra de nærmeste bastioner, og sendte derefter bud til Cæsar og meddelte ham, hvad han agtede at gøre. Cæsar skyndte sig alt hvad han kunne, for at nå at komme med i kampen.

88. Farven på Cæsars kappe (den han altid bar, når han var i kamp) gjorde det let at se, hvor han var, og da man oppe fra højderne kunne overskue alle skrænter og sænkninger i terrænet, blev også rytterafdelingerne og kohorterne som fulgte ham, observeret, og så gik fjenden til angreb. De kæmpende på begge sider udstødte et råb, og råb

lød også fra volden og alle de andre forskansninger. Vore folk slyngede alle deres spyd mod fjenden og gik så på med sværdene. Da pludselig dukkede rytteriet op i ryggen på fjenden og flere kohorter nærmede sig. Fjenderne tog flugten og blev mødt af rytterne; et frygteligt blodbad fulgte. Sedulius, Lemovicernes hersker og hærfører, faldt, Arverneren Vercassivellaunus blev taget til fange under flugten, 74 galliske standarter blev bragt til Cæsar; kun få af hele det vældige korps slap tilbage til lejren. Da folkene fra byen så, hvordan de andre flygtede og blev hugget ned, opgav de kampen og trak sig tilbage. Budskabet om nederlaget blev signalet til vild flugt fra den galliske lejr. Og hvis ikke vore soldater havde været helt udmattede efter de utallige undsætningsoperationer og dagens øvrige anstrengelser, kunne alle de fjendtlige styrker være blevet tilintetgjort. Ved midnat blev bagtroppen af de flygtende Gallere indhentet af det udsendte rytteri; mange blev taget til fange, og mange hugget ned, resten undkom og drog hjem.

89. Næste dag samlede Vercingetorix alle stormændene og erklærede, at han ikke havde begyndt denne krig for sin egen skyld, men kun for at befri Gallien. Og, fortsatte han, da han nu måtte bøje sig for skæbnen, overlod han det til dem at afgøre, om de ville bane vejen for fred med Romerne ved at henrette ham, eller om de ville udlevere ham til dem. Der blev sendt gesandter til Cæsar for at underhandle. Han krævede udlevering af våbnene og af de ledende mænd. Han tog sæde i skanserne foran lejren. Her blev lederne af oprøret ført frem, Vercingetorix overgivet til ham, våbnene kastet for hans fødder. Fangerne blev fordelt til hele hæren som slaver, een til hver soldat, kun Hæduerne og Arvernerne blev holdt uden for fordelingen,

idet Cæsar håbede, at han ved at skåne dem kunne vinde deres landsmænd for sig.

90. Derefter drog han ind i Hæduernes land, hvor han igen overtog magten. Her kom der gesandter til ham fra Arvernerne, der lovede at tage imod ordrer fra ham. Han forlangte et stort antal gidsler. Omtrent 20.000 fanger gav han tilbage til Hæduerne og Arvernerne. Legionerne lod han gå i vinterkvarter. T. Labienus fik ordre til at føre to legioner tillige med rytteriet til Sequanernes land med M. Sempronius Rutilus som næstkommanderende. C. Fabius og L. Minucius Basilus lagde Cæsar med to legioner hos Remerne som en beskyttelse mod overfald fra deres naboer Bellovacerne. Han sendte C. Antistius Reginus til Ambivareterne, T. Sextius til Biturigerne, C. Caninius Rebilus til Rutenerne, hver med een legion. Q. Tullius Cicero og P. Sulpicius lod han tage kvarter i Cavillonum og Matisco ved Ararfloden i Hæduernes land med ansvar for kornforsyningen. Selv ville han overvintre i Bibracte.

Efter Cæsars indberetning om disse operationer blev der i Rom foranstaltet takkefest i 20 dage.